

Marianne Tevik Singstad
Gudveig Gjørund
Ingrid Kristiansen

ØYA

*Det trengs ei hel øy
for å oppdra et barn!*

Skriftserien til Regionalt kunnskapssenter for barn og unge – Psykisk helse og barnevern (RKBU Midt-Norge) • Rapport 10/2020

Evaluering av pilotprosjekt: ICDP – et veiledningsprogram for 8.trinnsforeldre i Frøya kommune

 NTNU

Regionalt kunnskapssenter
for barn og unge
- Psykisk helse og barnevern

 NTNU Regionalt kunnskapssenter for barn og unge – Psykisk helse og barnevern		Rapport	
Postad- RKBU Midt-Norge, resse: NTNU Postboks 8905 MTFS 7491 Trondheim Besøks- Klostergata 46, adresse: Trondheim Telefon: +47 73 55 15 00 Epost: kontakt@rkbu.ntnu.no www.ntnu.no/rkbu Org.nr.: 974 767 880		TITTEL	
		Evaluering av pilotprosjekt: ICDP – et veiledningsprogram for 8. trinnforeldre i Frøya kommune	
		FORFATTER(E)	
		Marianne Tevik Singstad, Gudveig Gjørund, Ingrid Kristiansen	
		FINANSIERING	
		Trøndelag fylkeskommune, Program folkehelsearbeid, RKBU Midt-Norge, NTNU og Frøya kommune	
RAPPORT NR 10/2020	GRADERING Åpen		
ISBN 978-82-93343-30-1 Trykt utgave ISBN 978-82-93343-31-8 WEB		PROSJEKTNR.	ANTALL SIDER (inkl. vedlegg) 57
PROSJEKTLEDER Marianne Tevik Singstad			
DATO 19. februar 2020			
SAMMENDRAG			
<p>Denne rapporten presenterer evalueringen som er gjort av foreldreveiledningsprogrammet International Child Development Programme (ICDP) for 8. trinnforeldre i Frøya kommune. Kommunen har som mål å tilby ICDP til alle foreldre som er bosatt på Frøya, og har nå gjennomført første runde med ICDP som en pilot. Evalueringen av piloten skal bidra til videreutviklingen av tiltaket i kommunen.</p> <p>Rapporten beskriver ICDP som foreldreveiledningstiltak, samt evaluerer gjennomføringen av tiltaket med fokus på oppbygging/struktur av samlingene, foreldrenes opplevde utbytte av deltakelse, samt foreldrenes opplevde utbytte for sine ungdommer. Oppsummert viser resultatene at foreldrene som har deltatt på ICDP-samlingene sitter igjen med en større trygghet i rollen som foreldre, en større ro på at de er flere foreldre som står i like utfordringer, og at man gjennom refleksjoner og samtaler med andre foreldre blir mer «rustet» til å møte hverdagslige utfordringer. Til slutt i rapporten oppsummeres funnene, og det blir fremmet anbefalinger for videre implementering av ICDP foreldreveiledningsprogram i Frøya kommune.</p>			
STIKKORD	NORSK	ENGELSK	
	Pilotstudie	Pilotstudy	
	Folkehelsearbeid	Public health work	
	International Child Development Programme	International Child Development Programme	
	Foreldreveiledning	Parental guidance program	

FORORD

I forbindelse med Trøndelag fylkeskommunes satsning på «Program for folkehelsearbeid», søkte Frøya kommune i 2017 om midler for å implementere tiltak for å bedre barn og unges psykiske helse og drive rusforebyggende arbeid.

Med en tanke om at gode, trygge lokalsamfunn skaper trygge rammer for barn og unge, ønsket Frøya kommune å skape trygge barn og voksne gjennom hjelp til selvhjelp. «ØYA»-prosjektet ble Frøya kommunes satsingsprosjekt, som inneholder flere tiltak for å møte kommunens utfordringer knyttet til barn og unge. Ett av tiltakene i «ØYA»-prosjektet er styrking av foreldrerollen. Med et ønske om å bidra til økt trygghet i foreldrerollen ble foreldreveiledningstiltaket International Child Development Programme (ICDP) valgt. Implementeringen skulle gjennomføres i to trinn: først gjennom et pilotprosjekt, hvor ICDP tilbys foreldre til barn i 8. trinn. Resultatene fra evalueringen av pilotprosjektet skal bidra til tilpassning av tiltaket (ICDP) for videre drift. I andre runde skal ICDP implementeres i større grad, til flere grupper, og deretter evalueres gjennom et større evalueringsprosjekt.

I denne rapporten beskrives pilotprosjektet og evalueringen som ble gjennomført i Frøya kommune høsten 2019. Rapporten er skrevet av Marianne Tevik Singstad, PhD-stipendiat ved RKBU Midt-Norge og Gudveig Gjørund, seniorforsker ved NTNU Samfunnsforskning. Ingrid Kristiansen, prosjektleder for «ØYA»-prosjektet har bidratt med verdifull informasjon og beskrivelser fra Frøya kommune. Evalueringen bygger på data som er innhentet både før og etter intervensjon, gjennomført av Regionalt kunnskapssenter for barn og unge – Psykisk helse og barnevern (RKBU Midt-Norge) og NTNU Samfunnsforskning.

Vi vil takke Trøndelag fylkeskommune for delfinansiering av prosjektet gjennom «Program for folkehelsearbeid». Informantene, både foreldrene og ICDP-veilederne, som deltok med verdifull informasjon både før og etter intervensjonen fortjener også en stor takk. I tillegg vil vi rette en stor takk til prosjektleder for «ØYA», Ingrid Kristiansen og hennes team, for enormt engasjement og verdifull informasjonsdeling. Uten alle deres bidrag ville det ikke vært mulig å gjennomføre pilotprosjektet.

Trondheim, februar 2020

Marianne Tevik Singstad og Gudveig Gjørund
PhD-stipendiat, RKBU Midt-Norge, NTNU og seniorforsker, NTNU Samfunnsforskning

Innholdsfortegnelse

1.0 BAKGRUNN FOR PROSJEKTET.....	1
1.1 PROGRAM FOR FOLKEHELSEARBEID	1
1.2 ØYA-PROSJEKTET	3
2.0 TILTAKSBESKRIVELSE	5
2.1 VALG AV TILTAK	5
2.1.1 BESKRIVELSE AV INTERNATIONAL CHILD DEVELOPMENT PROGRAMME (ICDP).....	5
2.1.2 LOKALE TILPASNINGER.....	7
3.0 METODE/DATAINNSAMLING.....	9
3.1 ICDP-DELTAKERE	9
3.1.1 FORVENTNINGSAVKLARING.....	9
3.1.2 FOKUSGRUPPEINTERVJU	10
3.2 ICDP-VEILEDERE	10
3.2.1 FORVENTNINGSAVKLARINGER FØR INTERVENSJON	11
3.2.2 FOKUSGRUPPEINTERVJU	11
3.2.3 «SVARE UT» FORVENTNINGENE.....	11
4.0 RESULTATER.....	13
4.1 ICDP-DELTAKERE	13
4.1.1 FORVENTNINGSAVKLARINGER FØR INTERVENSJON	13
4.1.2 FOKUSGRUPPEINTERVJU	14
4.1.3 ØNSKER VIDERE.....	23
4.2 ICDP-VEILEDERE	25
4.2.1 FORVENTNINGSAVKLARINGER FØR INTERVENSJON	26
4.2.2 GJENNOMGANG AV FORVENTNINGSAVKLARINGER ETTER INTERVENSJON	27
4.2.3 FOKUSGRUPPEINTERVJU	28
4.2.4 ØNSKER VIDERE.....	34
5.0 OPPSUMMERING	37
5.1 ANBEFALINGER	39
6.0 VEIEN VIDERE.....	41
LITTERATUR.....	43
VEDLEGG	45

1.0 BAKGRUNN FOR PROSJEKTET

1.1 PROGRAM FOR FOLKEHELSEARBEID

«I 2017 startet [Helsedirektoratet] en tiårig satsing (2017–2027) på kommunalt folkehelsearbeid, som resultat av et forslag fremmet gjennom Folkehelsemeldingen av 2015. Satsingen skal bidra til en langsiktig styrking av kommunenes arbeid med å fremme befolkningens helse og livskvalitet. Barn og unge, psykisk helse og rusforebygging er sentrale tema.

Lokalsamfunnet har stor betydning for barn og unges psykiske helse og livskvalitet. De styrkene og ressursene vi utvikler i et godt lokalsamfunn tar vi med oss videre i livet. Å skape gode oppvekstvilkår og gode rammer for barn og unges oppvekst og utvikling er en av de viktigste oppgavene i samfunnet. Mye godt arbeid gjøres allerede, men kommunene mangler kunnskap og informasjon om effektive tiltak (jf. bl.a. Riksrevisjonens undersøkelse av offentlig folkehelsearbeid, 2015). Både alkoholbruk og bruk av andre rusmidler medfører en rekke skader og problemer, både for enkeltindivid, tredjepersoner og samfunnet for øvrig.

Kommunen er en sentral aktør i arbeidet med å fremme god psykisk helse og å forebygge og begrense alkohol- og annen rusbruk. Det er den enkelte kommune som står nærmest til å kjenne utfordringer som finnes innenfor deres kommunegrenser, og dermed kunne sette inn de nødvendige tiltak. Kunnskap og erfaringer som utvikles gjennom programmet skal deles slik at de kommer alle kommuner til gode».

Hentet fra Helsedirektoratets beskrivelse av Program for folkehelsearbeid (Helsedirektoratet, 2019)

Figur 1. Trøndelagsmodellen for folkehelsearbeid

(Trøndelag fylkeskommune, 2019)

Satsningen på «Program for folkehelsearbeid» organiseres i hver fylkeskommune, med Trøndelag fylkeskommune som ansvarlig i sitt fylke. I samarbeid med FOU- og kompetansemiljøer støttes kommunene i sitt arbeid, både organisatorisk og faglig, i alle ledd av prosessen. Dette innebærer veiledning i alt fra utforming av prosjektsøknad, via valg av tiltak, til forskning og evaluering av tiltaket. Trøndelag fylkeskommune har utarbeidet «Trøndelagsmodellen for folkehelsearbeid» som har blitt benyttet aktivt i alle faser av dette arbeidet i kommunene (Figur 1).

Høsten 2017 startet Frøya kommune arbeidet som skulle lede til en søknad om midler fra «Program for folkehelsearbeid». Frøya kommunes overordnede visjon er «Kraft og mangfold»; Frøyværingen skal være bevisst den iboende kraft hver enkelt innehar. Dette ønsket de å gjenspeile i sitt lokale folkehelseprosjekt ved å velge universelle tiltak som kunne bygge hver enkelt innbyggers robusthet. Verdien av mangfoldet som gjenspeiler seg gjennom diversiteten i språk og kulturer skal brukes til å bygge et godt lokalsamfunn for alle.

Forum helsefremming/SLT (som er et samarbeidsorgan i Frøya kommune), bestående av sentrale aktører i det helsefremmende strategiarbeidet: kommunale aktører, fylkeskommunale aktører og beredskapsaktører (politi, fylkestannlege, NAV, helsestasjon, oppvekst, frisklivskoordinator, barnevern etc.), søkte på vegne av Frøya kommune om å bli «programkommune» i Trøndelag under «Program for folkehelsearbeid». De fikk tilsagn om midler, og fikk tildelt ca. to millioner kroner fordelt over 5 år. Kommunen bidro med tilsvarende sum inn i prosjektet, noe som tilsvarer et samlet beløp på nærmere 4 millioner kroner i prosjektmidler. Dette er det største folkehelseprosjektet Frøya kommune noen gang har vært med på.

Arbeidet i forbindelse med «Program for folkehelsearbeid» startet med en kartlegging av utfordringsbildet i kommunen. Frøya kommunes oversiktsdokumenter og kunnskapsgrunnlag gjennom blant annet UngData og folkehelseprofiler ble brukt for å beskrive hvordan barn og unge opplever lokalsamfunnet i kommunen. Sammenfatningen av kommunens oversiktsdokumenter viste utfordringer på flere områder, blant annet:

- lav debutalder for rus
- utfordringer med kjøring av transportmiddel i ruspåvirket tilstand
- økning i symptomer på depresjon blant barn og unge
- økt ensomhet og utenforskap

De tverrfaglige analysene som ble gjennomført i kommunen konkluderte med at utfordringene i hovedsak befant seg innenfor to områder; livsmestring og voksenrollen.

Det ble høsten 2017 avholdt en søkekonferanse i tråd med «Trøndelagsmodellen for folkehelsearbeid» (se Figur 1) som involverte deltakere fra et vidt spekter fra Frøya kommune og andre aktuelle aktører: rådmann, ordfører, kommunalsjef, frivilligsentralen, virksomhetsledere, helsestasjonen, sykepleier, flyktningetjenesten, psykisk helse, fysioterapeut, barneverntjenesten, barnehager (ledere, medarbeidere og foreldre), skoler (ledere, sosiallærer, lærere og foreldrerepresentanter), elevråd, næringsliv, innbygger-representanter, idrettslag, tannlege, helsesøster, frisklivskoordinator, politi, kulturskole, ergoterapeut, fagforbundet, MOT med flere. Gjennom søkekonferansen ønsket man å spisse fokusområdet for prosjektet. Resultatet

fra søkekonferansen viste at *styrking av voksenrollen* var det fokusområdet som favnet de fleste utfordringene.¹

I Frøya kommune ble det deretter satt ned en styringsgruppe og en arbeidsgruppe som så videre på idémengfoldet fra søkekonferansen. Dette var et krevende arbeid i form av å lande et tiltak som var i tråd med ideene fra søkekonferansen, visjoner til fagpersonene, gjennomføringsevne og evidensnivå (hvor virksomt man kan anta at tiltaket er).

1.2 ØYA-PROSJEKTET

I arbeidet med valg av tiltak var det enighet om at det var flere områder Frøya kommune ønsket å satse på. Det ble satt opp flere målsettinger for prosjektet:

Resultatmål (innen prosjektperioden)
<ul style="list-style-type: none">• Øke debutalder for rusmidler til 18 år• Øke fornøydhet med lokalsamfunnet fra 46 % til 70 %• Prosentandel av ungdomsskoleelever som trives svært godt på skolen økes fra 37 % til 65 %• Alle elever rapporterer at de blir sett av lærerne sine• Elever i 10.trinn som rapporterer at de får med alkohol hjemmefra reduseres fra 50 % til 0 %.• Halvere prosentandel som rapporterer høy grad av depressivt stemningsleie hos elever i ungdomsskole:<ul style="list-style-type: none">○ fra 6 % til 3 % hos gutter○ fra 34 % til 17 % hos jenter• Halvere prosentandel som rapporterer høy grad av depressivt stemningsleie hos elever i videregående skole:<ul style="list-style-type: none">○ fra 8 % til 4 % hos gutter○ fra 36 % til 18 % hos jenter• Øke deltakelse på foreldremøter på alle skoletrinn til 90 %. Deltakelsen varierer mye fra skole til skole i kommunen, fra 50 % - 100 % deltakelse.• Måle foreldre-barn- relasjon før og etter intervensjon med ICDP ved hjelp av fokusgruppeintervju og foreldreundersøkelsen.
Effektmål (utover prosjektperioden)
<ul style="list-style-type: none">• Mindre utenforskap og frafall sosialt• Utjevning av sosiale ulikheter• Bedre oppvekstvilkår for barn og unge• Større inkludering av arbeidsinnvandrere og deres barn

For å treffe utfordringsbildet best mulig ble det deretter bestemt at det skulle utvikles et «ØYA»-prosjekt, som skulle være en overordnet paraply for ulike tiltak som favnet hele lokalsamfunnet (Figur 2).

¹ I etterkant av dette ble det innført et tett samarbeid med Oppdal kommune, som både hadde et liknende utfordringsbilde og som også ønsket å satse på styrking av voksenrollen i sin kommune.

Figur 2. Beskrivelse av Øya-prosjektet

2.0 TILTAKSBESKRIVELSE

2.1 VALG AV TILTAK

Bakgrunnen for at Frøya kommune valgte å fokusere på styrking av voksenrollen er en overbevisning om at tydelige, trygge voksne som fremstår som gode rollemodeller, gir trygge og robuste barn. Spesielt viktig er det å legge til rette for gode oppvekstvilkår gjennom at barn får vokse opp i trygge hjem med gode omsorgspersoner, noe som også er et offentlig satsningsområde gjennom *Trygge foreldre – trygge barn*, som er regjeringens strategi for foreldrestøtte (2018-2021) (Barne- og likestillingsdepartementet, 2018).

For Frøya kommune besto jobben videre i å velge et tiltak som traff utfordringsbildet i kommunen og som kunne være virkningsfullt for målgruppen. Arbeidsgruppa i Frøya kommune bestemte seg for å implementere tiltaket International Child Development Programme (ICDP) for å nå målet om trygge og robuste barn. For å oppnå best mulig resultat av satsningen har man i Frøya kommune valgt en implementeringsmodell som satser bredt og tverrfaglig. ICDP er et universelt tiltak som på sikt skal favne hele lokalsamfunnet. Prosjektet skal involvere alle offentlige tjenester, med spesielt fokus på oppvekstsektoren. Alle offentlig ansatte som arbeider med barn og unge vil lære om ICDP som verktøy for å kunne bruke dette i sitt daglige virke. I tillegg vil alle foreldre på ulike årskull få tilbud om deltakelse i ICDP-foreldreveiledningsgrupper, samt at tankesettet om viktigheten av relasjoner og samspill på lang sikt også skal spres til lag/organisasjoner, næringsliv og resten av lokalsamfunnet. Med opplæring i ICDP, eller elementer fra ICDP, på alle arenaer formidles kunnskap uavhengig av sosial gruppe, samt at foreldre fra ulike sosiale grupper møtes på tvers og kan bistå hverandre med sin unike erfaringskompetanse.

For å legge til rette for best mulig implementering av ICDP og for å sikre tilpasning til lokale utfordringer, ble det bestemt at tiltaket skulle kjøres som en pilotundersøkelse ved første gangs gjennomføring. Tiltaket skulle tilbys 8. trinnsforeldre. Begrunnelsen var at man gjennom å legge til rette for arenaer hvor foreldre og voksne kan dele erfaringer, kan bidra til at det bygges gode nettverk. Gjennom gode nettverk hvor erfaringsdeling og refleksjoner er i fokus, kan man skape trygge voksne for alle barn og unge i Frøya kommune. I tillegg er det en tanke at tiltak som retter seg mot hele befolkningen, og ikke bare risikogrupper, kan bidra til kulturutveksling og mer inkludering for Frøyas innbyggere.

ICDP vil videre i rapporten omtales som “foreldreveiledningsprogram”/“program”/“tiltak”, hvor de spesifikke samlingene som blir holdt kalles “foreldregrupper” eller “ICDP-grupper”. Når benevnelsen “deltakere” benyttes, henvises det til foreldrene som deltar i den aktuelle foreldregruppen. “Intervensjonen” henviser til ICDP som tiltak på overordnet nivå og implementeringen (innføringen/gjennomføringen) av dette i Frøya kommune.

2.1.1 BESKRIVELSE AV INTERNATIONAL CHILD DEVELOPMENT PROGRAMME (ICDP)

ICDP er et foreldreveiledningsprogram som er utviklet av psykologene Karsten Hundeide og Henning Rye, hvor Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) sammen med ICDP Norge er tiltakseier (ICDP Norge, 2019¹). ICDP er et helsefremmende og forebyggende gruppebasert tiltak for foreldre til barn i alderen 0-18 år (Folkehelseinstituttet, 2019), som skal fremme barns psykososiale utvikling gjennom å understøtte foreldrenes omsorgskompetanse (ICDP Norge, 2019²). Grunntanken bak programmet er at det daglige samspillet med barnet utvikler foreldrenes sensitivitet, og derfor står erfaringsdeling sentralt i arbeidet. Å benytte

egenopplevde erfaringer fører til økt bevissthet hos foreldrene med fokus på hva de gjør bra i sin omsorgsutøvelse. Gjennom dette kan man bidra til å skape trygge foreldre (Folkehelseinstituttet, 2019, ICDP Norge²). I samlingene er fokuset på mestring og den enkelte families ressurser, og sammen med sertifiserte veiledere og andre foreldre skal man finne løsninger på hverdagslige utfordringer for seg selv og sitt barn (Folkehelseinstituttet, 2019). Helt konkret ønsker en å påvirke kvaliteten på kontakten mellom barn og foreldre, samt samspillet mellom dem.

ICDP har tre hovedmål:

1. *Å fremme den positive oppfatningen av og holdningen til barnet.*
2. *Å påvirke omsorgsgivers forståelse av hvor viktig samhandlingen mellom omsorgsgiver og barnet er for barnets utvikling.*
3. *Å fremme omsorgsgivers oppfatning av seg selv som kompetent og mestrende.*

(ICDP Norge, 2019²)

Rent praktisk møtes foreldrene 8 ganger for å utveksle erfaringer om foreldre-barn-forholdet, hvor gruppene ledes av sertifiserte veiledere. Foreldrenes erfaringer fra hverdagen er alltid utgangspunktet for samtalene i gruppene (Folkehelseinstituttet, 2019).

ICDP består av fem kjernekomponenter:

1. *Omsorgsgivers oppfatning av barnet*
2. *Åtte temaer for godt samspill*
3. *Sju prinsipper for sensitivisering*
4. *Seks prinsipper for implementering*
5. *Tilpasning til ulike målgrupper*

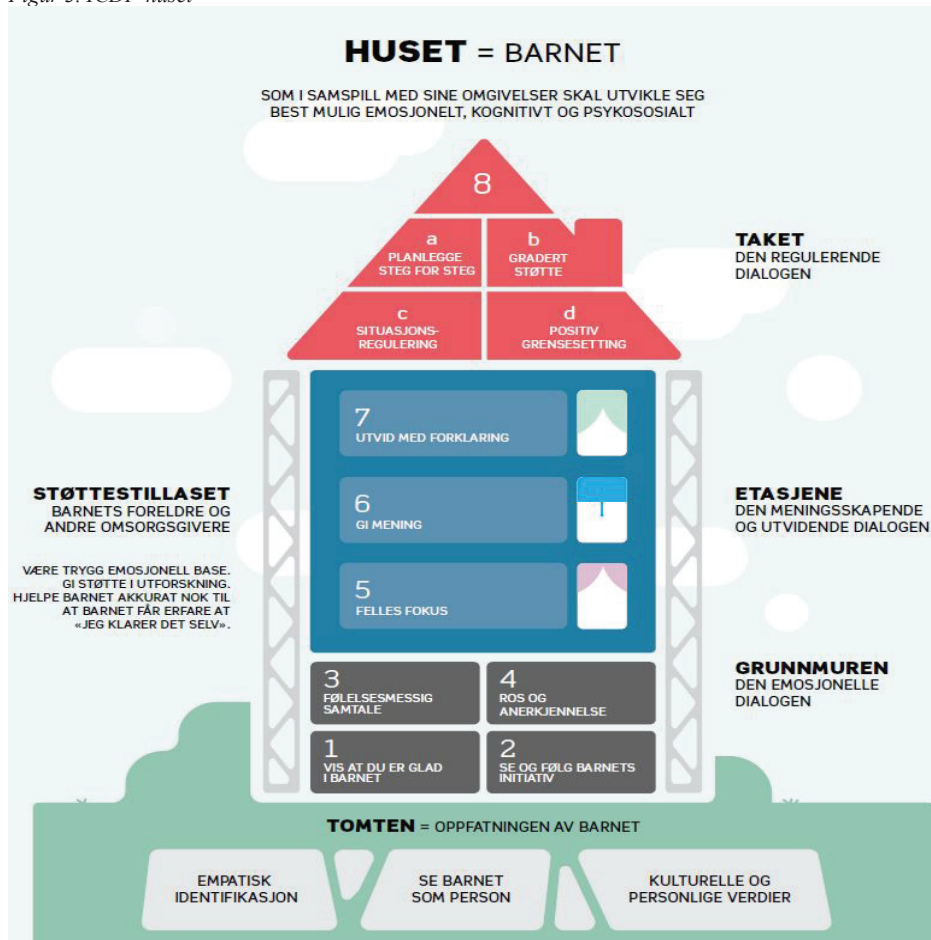
(ICDP Norge, 2019²)

For å presentere de viktigste elementene i samspillet mellom barnet og sine foreldre, brukes ICDP-huset som modell (se Figur 3). Gjennom denne visualiseringen trekkes paralleller mellom oppbyggingen av et hus og hvordan foreldrene kan bidra til at barnet får en best mulig emosjonell, kognitiv og psykososial utvikling.

Tomten, det å ha en solid grunn å sette huset på, symboliserer at et grunnleggende positivt syn på barnet er nødvendig for god omsorg. Videre symboliserer husets støttestillas viktigheten av at barnet har et støttende nettverk rundt seg. Barnets utvikling av både forståelse og mestring avhenger av hvordan denne støtten gis. Støtten justeres, og kan reduseres etter hvert som barnet vokser seg “sterkere” og mer stødig - akkurat som husets støttestillas. Husets grunnmur symboliserer den emosjonelle kompetansen, og beskriver hvordan en solid grunnmur tåler større belastninger fra omverdenen – noe som er overførbart til barnets utvikling. Grunnmuren består av fire “byggesteiner”, som sammen viser til den emosjonelle dialogen, som utvikler barnets trygghet og tillit. De tre etasjene i huset symboliserer de tre temaene som skal utvikle barnets kognitive forståelse av verden og styrke dets læreevne. Disse etasjene kalles “den meningsskapende dialogen”. Til slutt har man taket, som symboliserer “den regulerende dialogen”, bestående av fire elementer. For at barnet skal forstå den sosiale virkelighet, er de avhengige av at foreldrene hjelper dem til regulering av egen atferd og selvkontroll. ICDP-

huset er bygd opp slik at etasjene hviler på hverandre, noe som tilsier at grunnmuren må være på plass før man bygger videre. Alle etasjer er avhengige av at de tidligere bygde etasjene er stødige og godt forankret. Vinduene i huset symboliserer at man hele tiden ser ut mot virkeligheten, som beskrives og forklares for barnet (ICDP Norge, 2019³).

Figur 3. ICDP-huset

(ICDP Norge, 2019³)

ICDP som tiltak er vurdert av Ungsinn og klassifiseres på evidensnivå 3 - Tiltak med noe dokumentasjon på effekt (Ungsinn, 2017). En omfattende effektevaluering om hvordan tiltaket virker på foreldre, barn og på forholdet dem imellom er nå i gang i regi av folkehelseinstituttet (Folkehelseinstituttet, 2019).

2.1.2 LOKALE TILPASNINGER

Frøya kommune hadde i utgangspunktet et godt faglig grunnlag for satsningen på ICDP, da de allerede før oppstart hadde 6 utdannede ICDP-veiledere i kommunen.

Videre implementering av tiltaket var ønsket gjennomført på denne måten:

- Utdanning av 4-6 nye ICDP-veiledere hvert år i prosjektperioden. Ønskelig at nye ICDP-veiledere representerer ulike virksomheter, slik at kompetansen når flest mulig.
- Alle offentlig ansatte som arbeider med barn og unge skal lære om ICDP som verktøy, slik at de kan bruke elementer fra programmet i sine daglige møter med barn og unge. Dette arbeidet skal starte høsten 2020. Det planlegges to bolker à tre timer for å sikre at ansatte har kjennskap til tankesettet innenfor ICDP.
- Alle foreldre får tilbud om deltakelse i ICDP-foreldreveiledningsgrupper minimum en gang før barnet går ut av grunnskolen, samt at tankesettet om viktigheten av relasjoner og samspill også skal spres til lag/organisasjoner, næringsliv og resten av lokalsamfunnet.

ICDP-veilederne vil ha en viktig rolle i å utarbeide mandat, kapasitet og benyttelse av den kompetansen de innehar, slik at tiltaket blir bærekraftig og gjennomførbart. Før endt prosjektperiode skal det være lagt en plan for videre drift av foreldreveiledningsgruppene.

Planlegging og organisering av forskningspiloten ble startet våren 2019, slik at man kunne gjennomføre en runde med ICDP foreldreveiledning og ta lærdom, få erfaring, samt videreutvikle hovedprosjektet før man implementerte tiltaket på flere arena. Dette spesielt for å tilpasse ICDP til Frøya kommune og de muligheter og utfordringer som er tilstede akkurat i denne kommunen. Forskningspiloten og første runde av ICDP ble bestemt gjennomført til foreldre tilhørende barn på 2006-kullet (8. trinn). Foreldrene fikk første informasjon om ICDP og tilbud om deltakelse i prosjektet på foreldremøte våren 2019.

3.0 METODE/DATAINNSAMLING

Det finnes både kvantitative og kvalitative forskningsmetoder. Kvantitative metoder gir en bred og generell forståelse i form av tall og statistikk, mens kvalitative metoder gjerne går i dybden og forsøker å få frem nye momenter eller implikasjoner av fenomener. Data som fremkommer i kvalitative metoder består av tekst heller enn tall. Mens kvantitative metoder ofte benyttes der det er store utvalg og det man ønsker å finne ut størrelsen på er forhåndsdefinert, benyttes kvalitative metoder gjerne i tilfeller der det er mindre utvalg og der en også ønsker fange opp nye sider ved det som skal forskes på (Tjora 2018).

Utvalget for denne pilotundersøkelsen har vært forholdsvis lite. Det var 18 foreldre (hvorav to foreldrepar) og 4 ICDP-veiledere som var involvert i denne piloten, noe som gjør det vanskelig å benytte kvantitativ metode. Formålet med denne evalueringen har vært å fange opp hvilke erfaringer foreldre og veiledere har gjort seg etter første gangs gjennomføring av ICDP-programmet, samtidig som man ønsket å få samlet tanker og ideer for hvordan ICDP-programmet kan utvikles videre i Frøya kommune. Dette ville vært vanskelig å fange opp med forhåndsdefinerte svarkategorier. Dette er også en grunn til at det i evaluering av piloten er benyttet kvalitativ metode.

Størstedelen av datamaterialet som benyttes i evalueringen er hentet fra fokusgruppeintervjuer. Dette er en teknikk der gruppeinteraksjonen rundt et bestemt emne, i dette tilfellet ICDP som foreldreveiledningsprogram, utgjør datamaterialet. Fordelen med å bruke fokusgruppeintervjuer er at respondentene svarer i dialog med hverandre og ikke i et en-til-en-forhold (dyadisk samspill) med intervjueren (Levin og Klev 2002, s.168), noe som ofte gir en bredere forståelse av hva som har oppstått i gruppen, samt kan stimulere til mer tankevirksomhet for deltakerne gjennom at de også lytter til de andre deltakerne.

3.1 ICDP-DELTAKERE

Evalueringen som var rettet mot foreldrene besto av to trinn; (1) forventningsavklaring i forkant av tiltaksgjennomføring og (2) fokusgruppeintervju i etterkant av tiltaksgjennomføring. Med disse metodene var hensikten å få frem foreldrenes opplevde nytteverdi av sin deltakelse i ICDP foreldreveiledningsprogram.

3.1.1 FORVENTNINGSAVKLARING

I den første delen av evalueringen ble foreldrene bedt om å fylle ut en "forventningsavklaring" før oppstart av ICDP-gruppene, der de skulle besvare følgende tre spørsmål:

-
- 1) *Hvilke forventninger har du til kursopplegget (f.eks. oppbygging, undervisning, gruppeoppgaver)?*
 - 2) *Hvilke forventninger har du til eget utbytte for deg som forelder gjennom deltakelse i ICDP-gruppen (det som omhandler forelderrollen, f.eks. nyttige verktøy/metoder/strategier el. l. i din håndtering av barnet)?*
 - 3) *Hvilke forventninger har du til at din deltakelse i ICDP-gruppen påvirker barnet ditt (endring i atferd, kommunikasjon, trivsel, humor etc.)?*
-

Foreldrene skulle med egne ord skrive ned maks tre punkter under hvert spørsmål, og den totale besvarelsen skulle ikke overskride en side. Vi fikk inn svar fra alle foreldrene på begge gruppene, hvor deltakerne som var foreldrepar leverte felles forventningsavklaring, noe som gav oss totalt 16 forventningsavklaringer. Svarene som kom inn ble sortert og gruppert i meningsenheter for å få en oversikt over alle ulike forventninger foreldrene hadde til ICDP som foreldreveiledningsprogram, utbytte for dem selv og for ungdommen deres. Hensikten var å få en oversikt over bredden i forventninger til ICDP-foreldreveiledningsprogram, og også få et kvalifisert utgangspunkt for trinn to (fokusgruppeintervjuet) i kartleggingen av ICDP-deltakernes opplevelse av programmets nytteverdi. En slik forventningsavklaring kunne også gi svar på om rekrutteringen til deltakelse hadde engasjert og bidratt til god nok kunnskap om programmet før oppstart.

3.1.2 FOKUSGRUPPEINTERVJU

Det ble på siste samling gjennomført fokusgruppeintervjuer, et med hver av gruppene, av to forskere fra henholdsvis NTNU Samfunnsforskning og Regionalt kunnskapssenter for barn og unge – Psykisk helse og barnevern, NTNU. Hvert av fokusgruppeintervjuene varte i overkant av 1 time. Intervjuene var semistrukturerte, noe som tilsier at det ble benyttet en intervjuguide som inneholdt tema som skulle belyses i løpet av intervjuet, og hjelpespørsmål som kunne benyttes underveis i intervjuene. Intervjuguiden (se vedlegg 3) tok utgangspunkt i forventningsavklaringene deltakerne hadde fylt ut før implementering av tiltaket. Det var også rom for å komme inn på tema som ikke var definert på forhånd.

To forskere gjennomførte intervjuene, og det ble tatt grundige notater underveis. Selv om det innenfor rammene av denne pilotevalueringen ikke var ressurser til å transkribere intervjuene, ble det gjort digitale opptak av dem for at det skulle være mulig å gå tilbake og høre gjennom dersom det var uklarheter rundt noen av svarene. Det er i størst grad notatene fra intervjuene som utgjør datagrunnlaget i denne rapportens resultatdel. Notatene ble i etterkant sortert etter temaene som var forhåndsdefinert i intervjuguiden, og også i et par “nye” tema som dukket opp underveis.

3.2 ICDP-VEILEDERE

Evalueringen som ICDP-veilederne deltok i, besto av tre trinn. De to første var så å si de samme som ICDP-veilederne gjennomgikk; (1) forventningsavklaring før tiltaksgjennomføring og (2) fokusgruppeintervju etter tiltaksgjennomføring. I tillegg fikk de i oppgave å “svare ut” forventningene de hadde hatt før oppstart av tiltaket (3).

3.2.1 FORVENTNINGSAVKLARINGER FØR INTERVENSJON

ICDP-veilederne ble bedt om å svare ut følgende spørsmål i sin forventningsavklaring:

Hvilke forventninger har du til følgende punkter:

- 1) Foreldregruppen (gruppedynamikk, oppmøte, engasjement)?*
 - 2) Samarbeid med andre ICDP-veiledere i kommunen?*
 - 3) Støtte fra Frøya kommune (ØYA-prosjektet) underveis?*
 - 4) Støtte fra ICDP Norge underveis i kursingen?*
 - 5) Hva forventer du vil være det største utbyttet av ICDP-programmet? Både for deg som veileder og for deltakerne (foreldrene).*
 - 6) Hva forventer du vil være den største utfordringen? Både for deg som veileder og for deltakerne (foreldrene)?*
-

Svarene fra ICDP-veilederne ble behandlet og kategorisert på samme måte om foreldrenes.

3.2.2 FOKUSGRUPPEINTERVJU

I samme uke som de to siste samlingskveldene ble gjennomført, ble det også gjort fokusgruppeintervju med ICDP-veilederne (se vedlegg 4). Alle fire veilederne deltok på intervjuet som varte i ca. 2 timer. Dette fokusgruppeintervjuet var også semistrukturert, bestående av en temabasert intervjuguide med utgangspunkt i forventningsavklaringen ICDP-veilederne hadde fylt ut før oppstart. Også her var det mulig å komme inn på andre tema enn de som var satt opp på forhånd.

Intervjuet ble gjennomført av de samme to forskerne som gjorde fokusgruppeintervjuene med foreldrene, og grundige notater ble tatt underveis. Dette intervjuet ble det også gjort opptak av i tilfelle man i notatene hadde gått glipp av vesentlig informasjon, men intervjuet ble ikke transkribert i sin helhet, grunnet manglende ressurser til dette.

3.2.3 «SVARE UT» FORVENTNINGENE

Før siste samlingskveld fikk ICDP-veilederne tilbake de forventningsavklaringene de hadde skrevet før de startet opp med foreldregruppene. De ble bedt om å gå gjennom svarene sine og se om de forventningene de hadde hatt hadde blitt innfridd. De skulle også se om det var noe som hadde oppstått underveis som de ikke hadde tenkt på på forhånd. Dette ble samlet inn skriftlig på samme måte som forventningsavklaringene. Gjennom dette ønsket vi å finne ut hvilke forberedelser som kan være nyttig å gjøre for fremtidige ICDP-veiledere. Disse besvarelsene ble ikke kategorisert på samme måte som forventningsavklaringen, ettersom det var nyttig å få mer fylldige beskrivelser av hvordan forventningene var blitt innfridd og hva som hadde oppstått underveis.

4.0 RESULTATER

I det videre vil barna benevnes som “ungdommer”, da dette er mer passende for aldersgruppen.

4.1 ICDP-DELTAKERE

4.1.1 FORVENTNINGSAVKLARINGER FØR INTERVENSJON

Rekrutteringen av deltakere til foreldreveiledningsprogrammet ICDP ble i hovedsak gjennomført på et foreldremøte til kommende 8. trinn elever våren 2019. I tillegg har ØYA-prosjektet i sin helhet blitt omtalt i lokale medier, på kommunens nettsider og ved andre arrangementer. På foreldremøtet, som var den viktigste rekrutteringsarenaen fikk foreldrene informasjon om innholdet i ICDP, om kunnskapsgrunnlag og målsettingen med foreldreveiledningsprogrammet. Det var kun et fåtall av foreldrene som hadde kjennskap til ICDP på forhånd. På bakgrunn av den begrensede kunnskapen om tiltaket hos foreldrene var det naturlig å undersøke hvilke forventninger de hadde til deltakelsen. Dette var hensiktsmessig både med tanke på å få kjennskap til hvordan ICDP var blitt presentert, hvordan det eventuelt kan presenteres bedre, og også om man gjennom samlingene har klart å møte de forventningene foreldrene hadde før oppstart.

På bakgrunn av dette ble det sendt ut et forventningsavklaringskjema i forkant av første samling. Alle tilbakemeldingene på foreldrenes forventninger ble deretter samlet inn og sortert i kategorier. De samlede funnene er presentert i Tabell 1.

Tabell 1. Forventningsavklaringer fra foreldre før implementering av ICDP.

Kategori	Antall
Forventninger til kursopplegget (f.eks. oppbygging, undervisning, gruppeoppgaver)	
Kursopplegget som helhet – variasjon i undervisning (gruppeoppgaver, undervisning, eksempler)	9
Erfaringsdeling (egne erfaringer)	7
Styrke relasjonen til andre	3
Bli mer bevisst egen rolle (trygg i rollen)	3
Verktøykasse – økt egen faglig kunnskap	2
Motiverende undervisning	2
Forventninger til eget utbytte som forelder (foreldrerollen, nyttige verktøy/metoder/strategier)	
Nye verktøy/kompetanse	11
Bli en tryggere voksen/forelder/bevisstgjøring av egen rolle	9
Erfaringsdeling/samspill	5
Gruppedynamikk/respekt/åpenhet/gode refleksjoner	3
Styrke relasjonen til andre foreldre	1
Forventninger til påvirkning på barnet (endring i atferd, kommunikasjon, trivsel etc.)	
Kommunikasjon og samspill	6
Åpenhet hos barnet	3
Opplevd ønskede positive endringer	3
Økt forståelse/bevissthet for relasjonen foreldre/barn (fra barnets ståsted)	3
Atferdsendring	2
Økt trygghet og selvfølelse	2
Humørendring	1
Bedre klassemiljø/kommunikasjon i klassen	1

Forventningsavklaringene var delt inn i tre temaer: (1) ICDP som strukturert program, (2) foreldrenes eget utbytte i form av styrking av foreldrerollen og (3) hvilken påvirkning deltakelsen kunne ha for deres ungdommer. I forhold til oppbyggingen av ICDP som program og det strukturelle rundt samlingene forventet de fleste deltakerne variasjon i undervisningen, hvor man vekslet mellom å bruke ulike metoder som undervisning, praktiske eksempler, gruppeoppgaver og hjemmeoppgaver. I tillegg var det mange som forventet høy grad av erfaringsdeling i foreldregruppene. Noen av foreldrene nevnte også at de hadde forventninger om at de gjennom deltakelse i ICDP-gruppen ville styrke relasjonen til andre foreldre, bli mer bevisst sin rolle som forelder, samt få en større “verktøykasse” i form av tips og triks, samt økt faglig kunnskap som de kunne benytte i hverdagen med sine ungdommer.

Foreldrenes forventninger til eget utbytte av deltakelse i ICDP-gruppen besto for mange av å få nye verktøy og økt kompetanse som foreldre, samt det å bli tryggere i sin rolle og bli mer bevisst sin væremåte som forelder. I tillegg var det flere av foreldrene som nevnte erfaringsdeling også under dette punktet. Noen forventet også å få til gode refleksjoner, åpenhet og god gruppedynamikk på samlingene, og en av foreldrene forventet at deltakelsen ville styrke relasjonen til andre foreldre.

I forhold til påvirkning på ungdommene, forventet foreldrene at deres deltakelse i ICDP-gruppene i størst grad ville gi bedre kommunikasjon og samspill mellom foreldre og ungdom, i tillegg til mer åpenhet hos ungdommen, økt forståelse for foreldre-barn relasjonen fra ungdommens ståsted, og andre ønskede positive endringer. Noen av foreldrene forventet også en atferdsendring hos ungdommen, samt økt trygghet og selvfølelse. Enkelte nevnte også at de hadde en forventning om humørendring hos ungdommen, samt bedre klassemiljø.

4.1.2 FOKUSGRUPPEINTERVJU

ICDP-gruppene ble gjennomført med ukentlige samlinger over en periode på 8 uker. Etter endt intervensjon, som en avslutning på siste samlingskveld, ble det gjennomført fokusgruppeintervju med foreldrene, separat for de to gruppene. Ettersom de to foreldregruppene hadde ulike ICDP-veiledere, og hadde kjørt separate opplegg i hele perioden, var det naturlig å også gjennomføre intervjuene separat. I tillegg er det avgjørende at deltakerne i fokusgruppen er trygge på hverandre, slik at de tør å dele sine ærlige meninger og kan ha gode diskusjoner. Målet med intervjuene var å få frem foreldrenes oppfatning av ICDP som foreldreveiledningsprogram, både struktur- og innholdsmessig. I tillegg ønsket vi å ta opp de samme temaene som foreldrene fikk presentert gjennom forventningsavklaringene i forkant av intervensjonen: samlingenes oppbygging, opplevd eget utbytte av ICDP, samt opplevd utbytte for ungdommene deres.

Under fokusgruppeintervjuet kom også foreldrenes forventninger opp som tema. Mange av foreldrene gav uttrykk for at de ikke visste hva de gikk til, fordi ICDP var ukjent for dem. De fleste foreldrene var enige om at de hadde et ønske om å bli tryggere i foreldrerollen for ungdommene sine i en krevende tid i livet, og samtidig bli tryggere på hvordan de skulle ivareta ungdommen på best mulig måte i denne perioden.

«(...) det er mye som skjer i livene deres, og det er vi som er støttespillerne deres. Det har mye å si hvordan vi er, hvordan vi sier ting, at vi er stødigere her.»

Struktur og oppbygging av ICDP

Som tidligere nevnt, var det få deltakere som hadde kjennskap til ICDP i forkant av deltakelsen. Flere av foreldrene var spente på hvordan samlingene var lagt opp i forhold til fordeling mellom undervisning, oppgaver og refleksjon. Gjennom fokusgruppeintervjuene med foreldrene kom det frem at samlingene ikke var preget av så mye undervisning, og at det var veldig positivt. Samlingene besto av ulike temaer de skulle gjennom (se beskrivelse av ICDP under *Tiltaksbeskrivelse*), men i stedet for å bli undervist om disse temaene av ICDP-veilederne, hadde de samtaler rundt de ulike temaene i gruppen. Dette førte til at foreldrene konsekvent brukte eksempler fra hverdagen med sine ungdommer, og at de hele tiden kunne relatere temaene til det som opptok dem. Dette var av stor verdi for foreldrene. I tillegg var det flere som trakk frem viktigheten av variasjon på samlingene, og at blandingen mellom faglig opplæring, skuespill, gruppeoppgaver og filmer var svært positivt, da dette bidro til at foreldrene fikk reflektert på ulike måter i gruppen.

«Jeg vil si at det var ikke så mye undervisning, og det har vært veldig positivt. Det har vært mer samtaler rundt emnene.»

Et annet tema som ble tatt opp av foreldrene i forhold til ICDP-programmets struktur var hjemmeoppgavene. Flere av deltakerne opplevde stor nytteverdi av de første hjemmeoppgavene der de skulle være mer observante på sin egen foreldrerolle. Dette mente de gav gode muligheter for å reflektere rundt sin egen rolle, både alene og sammen med ungdommen. Slik bidro de første hjemmeoppgavene både til åpenhet og refleksjon.

«[hjemmeoppgaver med] å være mer observante i hverdagen. Det har vært positivt. Observere oss selv, hvordan er vi selv i ulike situasjoner.»

Foreldrene var også fornøyde med at hjemmeoppgavene de fikk ble diskutert på påfølgende foreldregruppe. Under hver samling delte de erfaringer med hjemmeoppgaven de hadde hatt siden sist, og reflekterte over sine opplevelser. Disse refleksjonene ble trukket frem som både relevante og nyttige.

Det var imidlertid ikke alle hjemmeoppgavene som hadde like stor nytteverdi for foreldrene. De siste hjemmeoppgavene, hvor de skulle iscenesette en case, ble trukket frem som et forbedringsområde. Foreldrene følte ikke at en iscenesetting av en situasjon ville gitt noen naturlig håndtering av det som skjedde.

«Du skulle ta en case, du skulle sette en situasjon i løpet av uka, det var vanskelig.»

«Det hadde blitt konstruert. Da hadde ungdommen skjønt at det hadde vært noe.»

Den strukturelle oppbyggingen av ICDP besto av 8 temaer deltakerne skulle gjennom. Foreldrene følte ofte at de skulle hatt lenger tid på å diskutere enkelte av temaene, da de opplevde å få mest utbytte av disse diskusjonene. Flere av foreldrene savnet mer fleksibilitet i opplegget, hvor de kunne brukt mer tid på de temaene som opptok foreldrene mest, selv om de skjønner at ICDP krever en viss struktur, og at de må gjennom alle temaene.

«[veilederne kunne] dratt litt mer i tråder, utforsket litt mer: "Hva legger dere i det?", utfordret oss mer, gått mer i dybden. Jeg opplever at vi som gruppe har mye det samme som vi tenker på, som utfordrer oss. I stedet for å haste videre til neste tema, kunne det gått an og sagt: "Nå hører jeg at dette er noe dere er opptatte av, er dere enige i at vi bruker litt mer tid på det?"»

Det fremsto som at det største ønsket om endring i ICDP-opplegget lå akkurat her: å bruke mer tid på det som opptar foreldrene "her og nå". Det kom også flere forslag til hvordan en kunne avgrense noen av temaene som var mest overlappende slik at de fikk tid til mer diskusjon. Det ble også foreslått å utvide programmet, da med antall samlinger og ikke lengre varighet per samling. En av foreldrene foreslo at samlingene kunne gått jevnt over hele skoleåret, med ulike tema hver gang. Denne ideen ble støttet av flere, da de mener at det ikke hadde blitt like sårbart om man ikke fikk til å delta på hver samling.

Et annet punkt som ble tatt opp i forhold til de 8 temaene, var at enkelte av foreldrene syntes det var vanskelig å relatere temaene til egne eksempler fra hverdagen noen ganger. I slike tilfeller ble det å være i en gruppe med foreldre til jevngamle ungdommer trukket frem som en suksessfaktor, da andre foreldres eksempler stimulerte til at de selv også kom på aktuelle situasjoner fra sin hverdag.

Rollen som ICDP-veilederne har hatt i gruppene ble også trukket frem som en suksessfaktor. Veilederne hadde mye fokus på å få etablert tillit og respekt i gruppen de første samlingene, noe som bidro til at gruppen i det videre ble veldig selvgående, med fin dialog mellom deltakerne. Flere av foreldrene påpeker at de har fått snakket rimelig fritt i gruppene, og at de har fått brynet seg på de ulike temaene.

«[veilederne] har styrt oss, men likevel på en romslig måte. De har gitt oss rom til å diskutere det som har vært viktig for oss å få diskutert.»

«(...) vi har veiledere som har gitt oss litt agn, også har vi bitt på. Så har de fått oss inn på nye tema, nytt spørsmål. Vi er ganske ivrige hele gjengen (...).»

Det blir også nevnt som svært positivt at veilederne har bydd på egne erfaringer, og at de ikke har hatt en "ovenfra-og-ned-holdning". Flere av foreldrene trekker frem ærligheten til veilederne, og at de også deler eksempler på situasjoner hvor det har skjært seg.

Med tanke på intensiteten av samlingene sier de fleste at samlinger hver uke er optimalt, da samlinger hver 14. dag ville ført til at de lettere hadde mistet tråden mellom samlingene. I tillegg slipper man å holde på over så lang tid når man har samlinger hver uke. Flere av deltakerne synes 8 uker er nok, da det er en “kabal som skal gå opp” i en hektisk hverdag. En utfordring som flere tar opp er det med å få til å møte opp på alle samlingene dersom man er alene med barna, jobber turnus eller liknende. Det blir også nevnt at det er sårbart å gå glipp av ei samling eller to, da opplegget er veldig intensivt og samlingene bygger på hverandre.

Tematikken på samlingene

I starten var flere av foreldrene usikre på hva som kom til å være fokus på samlingene, og om de skulle få en slags opplæring i hvordan de skulle være “gode foreldre”. Denne tanken endret seg raskt etter oppstart.

*«Det handler ikke om å se hva vi gjør feil,
men å fokusere på det vi gjør riktig.»*

Det virket som at foreldrene generelt syntes de 8 temaene var nyttige, men at de savnet litt mer alderstilpasning i forhold til hvor mye tid som ble brukt på hvert av temaene. Foreldrene ser at de ulike etasjene i ICDP-huset (se Figur 3) har ulik grad av relevans for forskjellige alderstrinn. I den aktuelle foreldregruppen, som har 13-åringer hjemme, kom det frem at de hadde brukt mye tid på de første temaene (“tomt” og “grunnmur” i ICDP-huset), og at disse temaene gikk mye inn i hverandre. Foreldrene mente selv at de hadde mest behov for mer tid på temaet som handler om regulering (“toppetasjen” i ICDP-huset), da de sliter mest med problemstillinger innenfor dette temaet i hverdagen med sine ungdommer. Grensesetting blir også nevnt som et veldig aktuelt tema for denne aldersgruppen.

*«(...) når veilederne ser at dette er ei gruppe
som har både tomte og grunnmuren på plass,
da kan vi faktisk hoppe på neste tema, som kan
være mer nyttig for vår gruppe.»*

En av foreldrene foreslo at veilederne kunne startet med en-til-en samtaler før oppstart av samlingene for å avklare hvor hver enkelt “er” og hvilke tema de ønsker å bruke mest tid på. Samtidig så ser vedkommende at det kan være vanskelig å tilpasse for mye, da ikke alle gruppene nødvendigvis er like samstemte som den aktuelle foreldregruppa.

I Frøya kommune har de en høy andel arbeidsinnvandrere, og flere ganger i løpet av intervjuene ble kulturforskjeller tatt opp som tema. Foreldrene er opptatt av hvordan de kan inkludere de foreldrene som ikke er etnisk norske. I forhold til hvordan ICDP og de aktuelle temaene er bygd opp, var det noe uenighet blant foreldrene om ICDP i sin nåværende form kan passe for alle, uansett kultur. Noen av foreldrene mente at samlingene passet for alle, mens enkelte var usikre på om de ikke-etnisk norske foreldrene var like åpne, og at de kanskje ikke ville tørre å dele like mye som etnisk norske foreldre gjorde. Dette mente de kunne handle om at de var mer usikre på den norske kulturen, at de har en annen oppdragerstil enn det som er vanlig i Norge, og at de er mer usikre på hva som er godtatt og ikke. Et begrenset nettverk kan også bidra til å øke en eventuell usikkerhet. Foreldrene i gruppa mente imidlertid at det ville vært

en berikelse om flere foreldre med innvandrerbakgrunn deltok i gruppene, da det hadde vært viktig for å bygge opp et større fellesskap.

«De skal ikke bare lære vår kultur, vi skal også lære deres kultur.»

I intervjuene med foreldrene kommer det tydelig frem at den viktigste gevinsten av deltakelse på ICDP-samlingene har vært å møte og snakke med andre foreldre, dele erfaringer og få et innblikk i andre ungdomsfamiliers hverdag - det å føle at man ikke står alene.

Gruppedynamikk

Det er felles enighet blant foreldrene om at avtalen om taushetsplikt innad i gruppen var avgjørende for gruppedynamikken. Ettersom de skulle ta opp vanskelige ting i gruppa, og bruke egne eksempler på situasjoner der de ikke lyktes, var det avgjørende at de var trygge på at det som ble delt på samlingene ikke ble delt utenfor gruppa. Dette la grunnlaget for et godt samarbeidsklima videre.

Foreldre fra begge gruppene mente ICDP-veilederne var flinke til å fordele pratetid på de første samlingene, noe som bidro til god flyt i gruppa videre. Flere nevnte også at ICDP-veilederne var flinke til å få alle med i diskusjonene hvis noen falt litt utenfor noen ganger, gjennom blant annet å henvende seg direkte til den deltakeren det gjaldt.

«Jeg føler jeg har fått sagt min del, og har jeg vært stille, så har de spurt "Hva tenker du om det"? Jeg opplever at de har hentet meg inn på en måte. "Hva tenker du som har sånn og sånn unger"?, tenker de har sett den biten også.»

Flere av foreldrene sier også at de opplever at alle har bidratt inn i diskusjonene, og at ingen har pratet for mye. En av foreldrene fremhever en teknikk som ble benyttet i den ene gruppen, hvor de tok en runde rundt bordet på hvert tema, slik at alle var sikret å få taletid i starten av hver samling.

I begge foreldregruppene ble viktigheten av å føle seg trygg i gruppen poengtert som en avgjørende faktor for at ICDP-veiledningen fungerte. Dette mener de kan oppnås gjennom å støtte hverandre, prøve å hjelpe hverandre og å tørre å by på seg selv. Noen nevner at matching i gruppa er viktig, hvor man prøver å legge til rette for at deltakerne går godt over ens, og er litt like i væremåte, slik at det ikke oppstår unødvendig irritasjon eller manglende engasjement og erfaringsdeling. Dette kan være avgjørende for å få til den gode flyten og for å sikre trygghet i gruppen. Det er imidlertid vanskelig for deltakerne å komme med konkrete tips for hvordan man i fremtiden kan sikre god matching.

Involvering av ungdommene

Gjennom intervjuet kom det frem at foreldrene hadde involvert ungdommene sine i ulik grad i sin deltakelse i ICDP-gruppa. På samlingene har de delt mye om ungdommene sine, om hjemmesituasjon og samarbeid mellom foreldre og barn. De har også presentert ungdommene sine

i gruppa. Noen av foreldrene sier at de ikke har nevnt til ungdommen sin at de deltar på samlingene, andre har nevnt det, men føler ikke at ungdommen har brydd seg noe særlig om det, mens andre har opplevd litt motstand fra ungdommen sin. Noen av foreldrene hadde opplevd at ungdommene deres var skeptiske til foreldregruppene, og de lurte på om foreldrene bare satt og snakket om dem i gruppene, og om de diskuterte han/henne spesielt med de andre foreldrene. Flere av foreldrene hadde en opplevelse av at det var greit for ungdommene når foreldrene forklarte at alle i foreldregruppa delte erfaringer for å lære, at det handlet om å være foreldre til ungdommer og at de ikke diskuterte enkeltungdommene spesielt.

«Vi har sagt at vi snakker generelt, at det handler ikke om deg spesielt, det handler om å være foreldre til ungdommer. Så det er det vi snakker om, rollen vår i det.»

Flere av foreldrene hadde også presisert at ingen fortalte noe av det som ble sagt i gruppen videre. Noen av foreldrene hadde også inkludert ungdommene i enkelte av hjemmeoppgavene. Dette gjaldt både når de skulle presentere ungdommen sin, og når de skulle reflektere over egen rolle som forelder.

*«Da snakket vi litt med [ungdommen] om at vi hadde en hjemmeoppgave der jeg skulle presentere [ungdommen], og da har jeg tenkt å si sånn og sånn, og tenker å vise dette bildet. Er det greit for deg? H*n synes det var litt stas. Da ble det i alle fall veldig naturlig.»*

En annen hjemmelektse de hadde fått var å fortelle om hvordan de selv var som foreldre. En av foreldrene syntes det var vanskelig å “se seg selv utenfra” og si noe om hvordan hun var som mor, så hun spurte ungdommen sin “hvordan er mamma på dette?”. Hun mente at dette var fint for deres forhold også, at ungdommen fikk si noe om hva hun føler mammaen gjør som er bra, og hva som ikke er like bra. Denne forelderens opplevelse da at ungdommen hennes fikk en større forståelse for hva de gjorde på samlingene.

OPPLEVD UTBYTTE AV DELTAKELSE I ICDP FOR FORELDRENE

Det som fremsto som det aller største utbyttet for foreldrene etter deltakelse i ICDP-gruppene var å dele erfaringer med andre foreldre i samme situasjon, danne nettverk og ha samtaler i mindre grupper.

«Å møte foreldre i andre settinger, det synes jeg er veldig godt og trygt. Du har noen du kan være i en trygg gruppe med, der du kan dele erfaringer.»

Flere av foreldrene nevnte flere ganger det positive med å snakke om det som opptar foreldrene “her og nå”, om foreldrerollen, og om de utfordringene de møter i hverdagen. Det er felles enighet om at man som foreldre håndterer ungdommene som best en kan, og at man gjennom samtalene med de andre foreldrene får en bekreftelse på at man er på rett vei og at det er mange andre som står i akkurat de samme utfordringene.

«Du får en bekreftelse på at, jo hun gjør det sånn hun også, det er ikke noe feil med meg eller min unge.»

Dette gjør at foreldrene føler at de kan senke skuldrene litt i forhold til hvordan de er som foreldre selv, og at det også er lav terskel for å ta kontakt med andre foreldre dersom de står i en utfordrende situasjon med sin ungdom. Man får bekreftet at man gjør en god jobb i sin rolle som forelder, og er ikke så redde for at man opptrer feil. Flere sier at de har blitt mer bevisste på hvordan det er å være foreldre i den gitte aldersgruppen, og at det blir lettere å stå i de utfordrende situasjonene når man vet at også andre har lignende utfordringer.

«Man blir mer bevisstgjort i forhold til situasjoner som oppstår, mer reflektert, uansett er man gjennom ulike perioder med ungdommene (...), det er ting som kommer til å utfordre oss hele tiden, en det er hvordan vi tenker på det, hvordan vi reflekterer rundt det (...). Vi har ungdommer på samme alder, og at vi møtes på slike områder, og hører hvordan andre har det med ungdommen sin (...).»

Det ble også nevnt av flere at det var nyttig å få noen praktiske tips og råd om hvordan man kunne håndtere utfordrende situasjoner i hverdagen. En av de største suksessfaktorene på ICDP-samlingene var ifølge foreldrene at man snakket om hverdagslige situasjoner som alle kunne kjenne seg igjen i. De opplevde det som nyttig å bruke eksempler “fra virkeligheten” da det gjorde det lettere for dem å relatere seg til situasjonene og overføre temaene til sin egen hverdag. Det ble også poengtert at temaene på samlingene var veldig “bruksvennlige”, med tanke på at deltakelse i ICDP gir foreldrene noe uavhengig av hvilken ungdom de har. Alle kan finne noe de kan ta med seg inn i sin hverdag fra disse samlingene, blant annet det å støtte ungdommen eller å følge ungdommens initiativ.

«Jeg har fått bekreftet gjennom de samtalene vi har hatt sammen, at man er usikker som forelder. Så om man har 1, 2, 3 barn, så føler man ikke at man blir utlært som foreldre.»

Det å snakke sammen, dele erfaringer og høre hvordan andre foreldre har det med sine ungdommer, fremstår som veldig verdifullt for deltakerne.

«Det overrasket meg at alle har sine utfordringer, med ulike, ja. Det gir deg en trygghet, du sitter ikke her og er verstingen selv.»

Flere av foreldrene i gruppene har også barn i andre aldre, hvor noen mente at de som hadde yngre barn enn 8.trinnseleven hadde mest utbytte av samlingene, med tanke på at de kunne dra med seg den nye kunnskapen og verktøyene i hverdagen med disse barna også. Andre var uenig i dette, da de benyttet mye av det de lærte også på eldre barn. Det virker imidlertid som at det var en enighet om at ICDP med fordel kan innføres for foreldre tidligere enn når barnet går i 8.trinn, men at samlingene må tilpasses deretter. Så selv om det foreldrene lærer/diskuterer på samlingene kan overføres også til deres andre barn, er det en fordel med egne grupper både for yngre og eldre barn/ungdommer, fordi man møter ulike utfordringer i de ulike aldersgruppene, og en av de største fordelene med disse foreldregruppene er at man kan drøfte konkrete utfordringer man møter i hverdagen. En av foreldrene sier at deltakelse i slike grupper, hvor man snakker sammen om akseptabel og uakseptabel atferd, gjør at man senere kanskje tør å snakke med/si ifra til andre ungdommer på samme trinn når man ser en atferd man ville reagert på hos sin egen ungdom.

Foreldrene snakker også om at det å dele erfaringer med andre foreldre legitimerer deres ungdommers atferd, og de får en bekreftelse på at ting de selv opplever i hjemmet er helt normalt, og at man gjennom den forståelsen møter ungdommens atferd på en annen måte.

*«(...) å møte 13-åringen der h*n er i dag, ikke bli så frustrert på at h*n slenger dører og svarer av og til, og følelsene er opp og ned, men heller anerkjenne der h*n er, at h*n er sånn enkelte dager. Jeg vil tro at jeg merker forskjell jo mer jeg anerkjenner [ungdommens] følelser. H*n blir mer trygg på meg jo mer jeg forstår [ungdommen] også, i stedet for å si at h*n bare skal kutte ut.»*

Dette blir bekreftet av flere foreldre; at man blir bedre foreldre gjennom å få større forståelse for ungdommene og reflektere over deres atferd – både alene og sammen med ungdommene.

Flere av foreldrene opplever en stor forandring i å følge ungdommens initiativ etter deltakelse på ICDP samlingene. De forteller at de har klart å endre sin atferd i hverdagen, gjennom å være mer spontane og bli med når ungdommen tar initiativ til kontakt. Man “blir med på leken” heller enn å komme med pekefingeren eller å kjefte på ungdommen for at det forstyrrer. Det å være mer til stede i hverdagen sammen med ungdommen sin kalles i ICDP-sammenheng ‘in-toning’, som foreldrene beskriver som en ferdighet i “å gripe øyeblikket” og “å være der barnet er”. Foreldrene mener at bruk av denne ferdigheten fører til en helt annen dynamikk mellom foreldrene og ungdommen.

*«Det å støtte barnet, det å følge barnets initiativ, som jeg synes var så bra. Når min [ungdom] kommer og er litt tøysete på kjøkkenet, så hiver jeg meg på, i stedet for å jage [ungdommen] ut. (...) Gripe øyeblikket og være der h*n er, så varer det i 5 minutter, så er h*n ute av kjøkkenet, så har h*n fått sin del.»*

Et annet virkemiddel som flere av foreldrene nevner som nyttig er evnen til å stoppe opp i enkelte situasjoner, puste, for så å se om man kan løse situasjonen på en annen måte enn det det første "innfallet" sa. Det handler om å ta ett steg tilbake og spørre seg selv: «Trenger jeg å reagere sånn i denne situasjonen?». En av foreldrene beskrev dette som spesielt nyttig ved søskenkrangling, hvor hun tidligere har ropt «slutt med dette, åh, jeg orker ikke», hvor hun nå lar barna få holde på og ordne opp selv, noe som har fungert greit.

«[Jeg] lukker ørene litt. Mer refleksjoner nå, tar seg tid til å ikke stupe rett inn i situasjonene, trekker pusten litt før man går inn i situasjonen.»

Et annet verktøy flere av foreldrene beskriver som nyttig er evnen til å forberede ungene på at noe skal skje, i stedet for å gi beskjed rett før. For eksempel ved middagstid, er det flere som har begynt å gi beskjed 10 minutter før, i stedet for å plutselig rope «nå er det middag». "Haimusikken" fremsto som et nyttig verktøy for flere av foreldrene, og som de hadde brukt jevnlig når det oppsto utfordrende situasjoner i hverdagen. Det går ut på at man "hører" skremmende musikk (oppbyggende i intensitet) når man står i en potensiell konflikt med ungdommen sin - når man "hører" denne musikken, skal man ta et skritt tilbake, i stedet for å handle/reagere raskt.

Oppsummert forteller foreldrene at de sitter igjen med en større trygghet i rollen som foreldre, en større ro på at de er flere foreldre som står i like utfordringer, og at man gjennom refleksjoner og samtaler med andre foreldre blir mer "rustet" til å møte hverdagslige utfordringer. Dette fører også til at man tør å prøve og feile underveis.

«Ingen barn kommer med bruksanvisning.»

OPPLEVD UTBYTTE FOR UNGDOMMENE GJENNOM FORELDRENES DELTAKELSE I ICDP

Det overordnede målet med deltakelse i «Program for folkehelsearbeid» er å bedre barn og unges psykiske helse. Man skal sette inn tiltak som i all hovedsak skal ha effekt på barna, gjennom å legge til rette for et godt og trygt oppvekstmiljø, og bedre psykisk helse. Foreldrene ble derfor også spurt om de tenker at deres deltakelse på ICDP-samlingene, gjennom endret væremåte som foreldre, har påvirket ungdommene deres.

«Tenker at det blir en stillere hverdag med litt mindre konflikter. De småkonfliktene trenger ikke å bli så store. Når man kommer hjem og er litt sliten, og ungen kommer hjem og slenger døra (...), og man ikke klarer å hente seg inn her, så kan det ofte vare så lenge. Det blir mer av de samkjørte øyeblikkene.»

Det blir også beskrevet som en utfordring at ungdommene er i en alder hvor de ikke synes at foreldrene er like morsomme å være sammen med. En annen deltaker antar at en positiv endring vil være at ungdommene tar med seg flere jevnaldrende hjem når de er mer trygge på sine foreldre. Gjennom å åpne huset sitt for barnas venner, får man vært nært på ungdomsmiljøet og får litt oversikt, samtidig som man kan bidra positivt ved å legge til rette for tilhørighet mellom ungdommer på samme alder.

«Jeg tror det er viktig at hvis vi blir trygge og ungdommene er trygge hjemme, så kan vi bidra mer utover.»

Foreldrene tror også at deres nye verktøy med 'in-toning' vil merkes godt på ungdommene. Det at foreldrene ikke bare overser eller ikke er interessert i det ungdommen forsøker å formidle med sin atferd, men at man er undrende og heller utforsker dette sammen med ungdommen, for å få en større forståelse for de følelsesuttrykkene ungdommen gir.

4.1.3 ØNSKER VIDERE

Med bakgrunn i at dette har vært et pilotprosjekt som primært skal brukes for å optimalisere tiltaket for videre og utvidet drift, var det viktig å få foreldrenes tilbakemeldinger på hva de mener bør tas med videre og hva som kan endres til neste runde skal gjennomføres.

Flere av foreldrene poengterte viktigheten av å ufarliggjøre deltakelse i ICDP-gruppene ved rekruttering. En av foreldrene forteller at hun trodde ICDP-veilederne skulle lære henne hva hun gjorde feil som forelder. En slik forståelse av ICDP mener foreldrene kan føre til at de foreldrene som er mest utrygge i rollen ikke tør å melde seg på, i frykt for at de skal bli evaluert og få tilbakemelding på alt de gjør feil som foreldre.

En suksessfaktor som ble trukket frem er "egenmotivasjon" for deltakelse. Foreldrene mener det er viktig at man får "solgt inn" deltakelse i tiltaket godt, slik at foreldrene skjønner at dette er noe de vil ha et personlig utbytte av. Gruppestørrelsen blir nevnt som en annen suksessfaktor for at gruppene har fungert så godt som de har. Flere av foreldrene tror ikke at større grupper hadde vært hensiktsmessig, da det hadde gjort det vanskelig å få til god gruppedynamikk, som er en av de viktigste faktorene til suksess i slike grupper.

Foreldrene tar også opp viktigheten av å gjøre tiltaket tilgjengelig for alle, og at man legger til rette for at eneforsørgere, familier med turnusarbeid, par samt fremmedspråklige kan delta på samlingene.

«Når vi går sammen på dette, så har vi snakket sammen om dette kurset, da er vi mer likestilt. Han føler ikke at jeg kommer med mine pedagogiske meninger, vi har vært her sammen, hatt fokus på oss som foreldre i 2 timer. Det tror jeg vi kan se en endring på ungdommene våre. "Å nei, nå tråkket jeg i baret, det snakket vi om på forrige kurskveld."»

Det kom forslag om at et aktuelt tiltak kunne vært en ungdomsklubb eller liknende som kan være et tilbud for ungdommene samtidig med at ICDP gruppene har samlinger. Dette vil legge til rette for at både eneforsørgere, turnusarbeidere og par kan delta. I tillegg er deltakerne opptatte av å få med ikke-etnisk norske foreldre i større grad, først og fremst for at alle foreldre på Frøya skal ha mulighet til å benytte seg av de samme tilbudene, men også fordi man som foreldre står i mange av de samme utfordringene med tanke på at man har barn i samme aldersgruppe. Flere av deltakerne foreslår derfor at det vil være viktig å tilby ICDP på flere språk, slik at man treffer flere i målgruppen.

«Det er for 'gæli', når vi har så mange innvandrere, at de ikke inkluderes. Da blir det ikke et ØYA-prosjekt.»

Flere av foreldrene kommer også med forslag om å kjøre ICDP for foreldre som har barn med enkelte ekstra behov, som for eksempel barn med ADHD, da de møter en del utfordringer i hverdagen som andre foreldre ikke møter. De ser verdien i å kunne snakke om og dele erfaringer om barn med ekstra behov for støtte eller veiledning i hverdagen, og for å ikke føle seg så alene.

Foreldregruppene er enige i at ICDP med fordel kan tilbys til foreldre med yngre barn. Flere tror at det hadde vært lettere å få med foreldre dersom man hadde gitt dette tilbudet allerede på helsestasjonen eller i barnehagen, da fagpersonene er tettere på foreldre i denne perioden av barnets liv. I barnehagen har fagpersonene daglig kontakt med foreldrene, det er mulig å få "solgt" det inn bedre, og det er lettere å nå alle foreldre. Det kommer også inn flere forslag om å tilby ICDP til foreldre i alle overgangsfaser, både til førstegangsfødende, og når barnet starter i 1., 5. og 8. trinn.

«[det er] alltid ekstra utfordringer i slike overgangsfaser. Erfaringsdeling på hvordan ungene takler dette er veldig nyttig.»

Foreldrene fremhever også viktigheten av å få informasjon om at ICDP er en satsning i Frøya kommune og at det er et tilbud til alle foreldre. De ser absolutt fordelene av å kunne få informasjon først fra jordmor, så fra helsesykepleier, barnehagemedarbeideren og fra læreren. Da kan ICDP ufarliggjøres og bli et tilbud som alle kjenner og er positive til. Gjennom å få tilbud om ICDP flere ganger i løpet av barnets oppvekst, kan man bygge videre på det gode arbeidet man har startet på. Mange av foreldrene har stor tro på at det vil ha positive effekter å få tilbud om foreldreveiledning så tidlig som mulig. De tenker at hvis det danner seg dårlige kommunikasjonsmønstre mellom foreldre og barn tidlig, så er det vanskeligere å endre på senere. En av foreldrene mener det er vanskelig å stå i utfordrende situasjoner når ungdommene har kommet inn i et mønster som ikke er helt bra.

Det er også mange av foreldrene som poengterer viktigheten av å tilpasse ICDP samlingene til de ulike alderstrinnene. De mener at samlingene uansett må inneholde alle de forhåndsbestemte temaene, men at man tilpasser innholdet til utfordringene man møter i barnas ulike alderstrinn, slik at det blir relevant og nyttig.

«Uansett hvor ungene kommer fra, så er de i de samme fasene.»

Enkelte av foreldrene forteller at de gjennom deltakelsen gjerne skulle hatt enda flere konkrete tips og verktøy de kan bruke i hverdagen når de møter utfordrende situasjoner med ungdommene sine.

I tillegg er det flere av foreldrene som ønsker tilbud om å ha ei eller flere oppfriskningssamlinger en stund etter de oppsatte ICDP-samlingene. De mener at det blir en brå slutt, når man har vært så mye sammen og blitt så godt kjent over en periode på 8 uker. Det kunne vært godt å møtes igjen for å snakke om hvordan de over tid greide å følge opp de temaene de arbeidet med på samlingene.

«(...) klarer vi å ta et steg ut av situasjonene og huske det i hverdagen. Det er noe med å minne hverandre på dette også, når vi møtes. Hvordan går det med håndtering av konflikter i hjemmet?»

En av gruppene har allerede avtalt å møtes igjen etter endte samlingskvelder, for å kunne diskutere tema som opptar dem i hverdagen. Det at foreldrene i privat regi ønsker å drifte gruppen videre, sier noe om den opplevde nytteverdien av å delta i slike grupper. Alle blir inkludert, alle har noe til felles, og alle har noen å snakke med. Man knytter nye bekjenskaper, og det kan også føre til at enkelte som ikke har så store sosiale nettverk får deltatt på sosiale treff med andre. Dette handler om nettverksbygging i tillegg til å styrke den enkelte forelder i forelderrollen.

4.2 ICDP-VEILEDERE

De fire ICDP-veilederne hadde før oppstart noe ulik grad av erfaring med å lede ICDP-grupper. Det som imidlertid var nytt for alle veilederne, var at ICDP-opplegget skulle tilpasses 8.-trinnsforeldre. Det kreves ulik tilnærming til de ulike temaene ut ifra hvilket alderstrinn man fokuserer på når det gjelder tilrettelegging av undervisning, eksempler og oppgaver. Dette er også en av hovedgrunnene til at man har valgt å kjøre en pilotundersøkelse første gang, for å kartlegge hvordan man på best mulig måte kan legge til rette for tilpasninger ut ifra deltakerens utgangspunkt.

For ICDP-veilederens del ble evalueringen av dette pilotprosjektet gjennomført i tre runder. Fokuset var å få frem både suksesskriterier og forbedringspotensialer i implementeringen av ICDP. Evalueringen besto som tidligere nevnt av forventningsavklaring før intervensjon, tilbagemelding på om forventningene var innfridd etter intervensjon, samt fokusgruppeintervju.

4.2.1 FORVENTNINGSAVKLARINGER FØR INTERVENSJON

Tabell 2 Forventningsavklaringer fra ICDP-veilederne før implementering av ICDP.

<u>Kategori</u>	<u>Antall kryss</u>
Forventninger til foreldregruppen (gruppedynamikk, oppmøte, engasjement)	
Forpliktelse/prioritering av deltakelse/gjennomføring	4
Aktiv deltakelse, deling og engasjement	3
Bevissthet rundt/aksept av ulik grad av deling/dominans blant foreldrene	2
Trygghet og gode relasjoner som medfører bedre samspill	2
Tilbakeholdenhet i starten	1
Deltakelse fra begge kjønn	1
Forventninger til samarbeid med andre ICDP-veiledere i kommunen	
Støtte, rådgivning og erfaringsdeling	4
Samarbeid om praktisk opplegg/planlegging av kurs (ved oppstart)	3
Samarbeid om tilpasning/justering (underveis)	2
Forventninger til støtte fra Frøya kommune/Øya-prosjektet underveis	
Tilgjengelige rom og utstyr, forbruksmateriell	2
Forståelse for tidsbruk, sette av nok tid på dagtid	2
Lønnsutbetaling som kompensasjon	2
Legge til rette for erfaringsdeling etter prosjektet	1
Tilbud om videre kursing	1
Forventninger til støtte fra ICDP Norge underveis i kursingen	
Veiledning fra bufetat ved behov	3
Faglig «påfyll» 1-2 ganger i året	1
Antatt største utbytte av ICDP-programmet for veileder og deltakerne	
Veiledere	
Utvidet kunnskap og kompetanse om ICDP	2
Bedre praktisk og bevisst bruk av ICDP som verktøy	2
Drøftingene i gruppa/erfaringsdeling	2
Skape relasjoner og trygghet i gruppa	1
Deltakere	
Bevissthet rundt foreldrerollen og ens påvirkning på barnet	3
Bedre forståelse av ungdommen og viktigheten av samspill	2
Utvidet kompetanse om ICDP og praktiske verktøy	2
Drøftingene i gruppa/erfaringsdeling	2
Bedre foreldre-barn relasjon	1
Økt trygghet i foreldrerollen	1
Fremsnakking av ICDP utad	1
Utvide nettverket, møte andre foreldre etter endt kurs	1
Antatt største utfordringen for veileder og deltakerne	
Veiledere	
Regulere pratetid til deltakerne, slippe alle til	2
Tidspress ift planlegging av samlinger	1
Ingen deler erfaringer	1
Deltakerne har ingen forventninger til samlingene	1
Deltakere	
Deltakelse på alle samlinger	2
Gjennomføring av hjemmeoppgaver	1
Dårlige relasjoner mellom deltakerne (fra før)	1

Som vi ser i Tabell 2 måtte ICDP-veilederne fylle ut en noe mer omfattende forventningsavklaring enn deltakerne. I tillegg til de samme spørsmålene om forventninger rundt ICDP-opplegg og utbytte for foreldrene, skulle de også skrive ned forventningene de hadde til foreldregruppene, samarbeid mellom veilederne, Frøya kommune og ICDP sentralt, forventninger om eget utbytte, samt tanker rundt de antatt største utfordringene. Under følger del 2 av evalueringen der veilederne svarer ut sine forventninger.

4.2.2 GJENNOMGANG AV FORVENTNINGSAVKLARINGER ETTER INTERVENSJON

Før den siste samlingskvelden fikk ICDP-veilederne tilbake forventningsavklaringene sine. De ble bedt om å “svare ut” forventningene de hadde skrevet ned før oppstart – var forventningene innfridd og hadde det oppstått noe som ikke var forventet? Svarene på dette ble ikke oppsummert i tabell, men vil spørsmål for spørsmål bli redegjort for under.

1. Foreldregruppen (gruppedynamikk, oppmøte, engasjement)?

Et par av veilederne mente oppmøtet hadde vært noe lavere enn forventet. Selv om deltakerne var flinke til å gi beskjed om frafall har det vært litt problematisk for progresjonen at noen ikke har vært på alle samlingene. De har allikevel opplevd at foreldrene har prøvd å møte opp så langt det lar seg gjøre, og at det alltid vil være noe fravær på grunn av jobb og sykdom. De fleste foreldrene har også gjort “hjemmeleksene” sine til hver gang. Det har vært stort engasjement. En av veilederne sier til og med at engasjementet har vært over all forventning. Foreldrene har vært åpne og delt historier med hverandre, og det har oppstått en god dynamikk i gruppene. Forventningene om at det skulle oppstå gode og trygge relasjoner mellom foreldrene ble i stor grad innfridd.

2. Samarbeid med andre ICDP-veiledere i kommunen?

Forventningene om tett samarbeid mellom ICDP-veilederne ble kun delvis innfridd. Det har vært tett samarbeid rundt planlegging av samlingene innen veilederparene. Hvert par har møttes i forkant av samlingene for å planlegge, og også sendt materiale som skal brukes seg imellom. Mellom veilederparene har det derimot vært mindre samarbeid. De har delt noe skriftlig materiale med hverandre, men ikke møtt hverandre fysisk for å dele erfaringer og støtte hverandre underveis. Dette begrunnes med at det ikke har blitt tid til dette i en travel hverdag.

3. Støtte fra Frøya kommune (ØYA-prosjektet) underveis?

Veilederne hadde ikke mange forventninger til Frøya kommune/Øya-prosjektet, men de de hadde var blitt innfridd. Flere skrev også at de ikke hadde hatt noe behov for støtte fra kommunen underveis bortsett fra praktisk tilrettelegging med rom og utstyr.

4. Støtte fra ICDP Norge underveis i gjennomføringen?

Veilederne hadde forventninger om at ICDP Norge skulle være tilgjengelige for spørsmål og veiledning ved behov, men dette hadde det ikke vært behov for i løpet av perioden. Det er derfor ikke mulig å si noe om innfrielse av forventninger til ICDP Norge.

5. Hva forventer du vil være det største utbyttet av ICDP-programmet? Både for deg som veileder og for deltakerne (foreldrene).

Det er kun et par veiledere som skriver noe om forventningene til eget utbytte ble innfridd, men de som gjør det sier at de er blitt enda tryggere både som veiledere og på det faglige i ICDP-programmet. Det har også vært tilfredsstillende å oppleve at deltakerne har blitt åpne

med hverandre og turt å “by på seg selv”. Det er litt vanskelig for veilederne å si noe om forventningene foreldrene har hatt er blitt innfridd, men de sitter igjen med et inntrykk av at deltakerne har blitt mer bevisste og trygge i sin rolle som foreldre og at de har erfart at det er positivt å åpne seg til andre foreldre med ungdom i samme aldersgruppe. Veilederne hadde fått tilbakemelding på at ICDP-opplegget hadde vært så nyttig for foreldrene at de skulle ønske de hadde muligheten til å få slik veiledning allerede da barna var yngre. Noen av foreldrene hadde begynt å snakke sammen om å opprette en gruppe der de kunne møtes etter at ICDP-veiledningsprogrammet var avsluttet, noe som av veilederne ble oppfattet som en bekreftelse på at foreldrene opplevde samlingene som verdifulle og nyttige.

6. Hva forventer du vil være den største utfordringen? Både for deg som veileder og for deltakerne (foreldrene)?

Ingen av utfordringene de hadde før oppstart viste seg å bli noe problem. Den største utfordringen med deltakerne har som tidligere nevnt vært noe frafall på enkelte av samlingene. Selv om dette ikke har vært ofte, viste det seg å være problematisk at deltakerne hadde ulik fremdrift i ICDP-programmet. Noen trekker også frem at det har vært utfordrende for noen av foreldrene å få gjort hjemmeoppgavene til hver gang. Noen var spent på om deltakerne skulle greie å engasjere seg nok, men dette viste seg å være en unødvendig bekymring ettersom deltakerne var veldig engasjerte. En utfordring viste seg derimot; å få foreldrene til å avslutte diskusjonene og gjøre dette på en forsiktig måte.

For veilederne selv har den største utfordringen vært å ha tid nok til planlegging, men de håper dette vil bli lettere ved neste runde med ICDP som skal holdes, ettersom de da vil ha mer rutine.

4.2.3 FOKUSGRUPPEINTERVJU

OM ICDP-PROGRAMMET OG VEILEDNINGSOPPLÆRINGEN

For å bli kvalifisert som ICDP-veileder må en gjennom et kurs som ICDP sentralt holder. Det var 6 personer fra Frøya som gjennomgikk veilederkurset som ble arrangert på Hitra. Kurset blir omtalt som greit og organisert, og de brukte en brukerhåndbok med klare planer for hva de skulle gjennom. De likte godt selve opplæringen og mente at dette var en god måte å jobbe systematisk med kommunikasjon og kontakt mellom mennesker. Selv om de ble veldig engasjerte under opplæringen, var det ikke alle som følte seg helt klare til å være ICDP-veiledere med egne grupper.

«Det er annerledes å motta opplæring og det å lede en gruppe. Den formen må vi finne selv, selv om det finnes ei brukerhåndbok.»

En del av opplæringen var å gjennomføre en “prøve-runde” som veiledere, med noen mindre grupper, for å forberede dem til de ordinære samlingene. Alle hadde vært gjennom en slik runde med ICDP-veiledning av grupper, men disse hadde variert med tanke på deltakere og omfang.

Temaene de skulle komme gjennom i løpet av samlingskveldene med foreldrene var fastsatt, men materiellet de skulle bruke innenfor hvert tema kunne de velge selv. I og med at ICDP er

en bevisstgjøring av hvordan vi samhandler med andre, ble det sagt at ICDP kunne brukes på alle. Veilederne fikk i sin opplæring med seg mange tips og forslag til oppgaver, filmsnutter og musikk de kunne bruke på de ulike samlingene. En av grunnene til at de ikke brukte alt materialet som de fikk tips om, var at det passet bedre til foreldre med barn i barneskolealder, og ikke til de med ungdommer på ungdomstrinnet. Selv om det ble lagt rammer for hvordan de skulle jobbe, var de ikke låst innenfor disse rammene.

Av de 6 som fikk veilederkurs var det 4 som ledet de to foreldregruppene. Disse fire har alle erfaring med å arbeide med foreldre, barn, eller begge deler, noe som var en trygghet for dem. Selv om det ikke er krav om at ICDP-veiledere skal ha en så relevant bakgrunn, ble det sagt at det er en fordel.

ICDP-VEILEDERROLLEN

ICDP-veilederne har alle stillinger i Frøya kommune som gjør at de er i kontakt med barn og unge. For veilederne var det viktig å poengtere for deltakerne helt fra starten at de ikke var ICDP-veiledere i kraft av sine stillinger, og at ingen ting av det de hørte i foreldregruppene skulle tas med inn i noen andre fora. Samtidig ville det for programmets del være uheldig dersom foreldrene var skeptiske til veilederne ut fra tidligere erfaringer. En av veilederne hadde kjent på en slik skepsis, men sa at dette hadde «gått seg til» underveis i prosessen.

«(...) men merket skepsis fra ei mor som var skeptisk til (den stillingen veilederen har til vanlig). Men hun var veldig fornøyd etterpå, hun har lært mye. De kan være skeptiske i starten, men her er vi jo ikke (den stillingen veilederen er til vanlig), her er vi ICDP-veiledere.»

De to veilederparene som har ledet foreldregruppene dette semesteret hadde planer om jevnlig erfaringsdeling med hverandre og tettere samarbeid om opplegget. I starten delte de presentasjonsmaterieell med hverandre, men det ble vanskelig å ha et tett samarbeid på grunn av knapphet på tid. Den tiden de hadde til rådighet var de nødt til å bruke på gjennomføring og planlegging av egne samlinger. I etterkant ser de at det hadde vært nyttig om de hadde greid å få til 1-2 møtepunkt i løpet av perioden der de kunne hørt om hverandres erfaringer og brukt hverandre som rådgivere.

I tillegg ble det også tydelig at de to veilederparene arbeidet på litt forskjellige måter, noe som gjorde at alt uansett ikke var overførbart mellom gruppene. Det ene paret valgte en mer strukturert tilnærming til presentasjonene, mens det andre veilederparet «tok det litt som det kom». I det ene paret var rollene forholdsvis like, mens det i det andre var en som var mest aktiv i det å stille spørsmål. Begge deler så ut til å fungere fint. Det ene paret korrigerste hverandre av og til med tanke på å justere hvor mye de dominerte eller snakket.

«Det å ha henne som makker. Det er en styrke. Hun kjenner meg og greier å dra meg ned.»

Selv om veilederparene var forskjellige, mente de allikevel at deltakerne hadde gjennomgått noenlunde samme opplegg på grunn av rammene til ICDP som program som de hadde holdt seg til.

ICDP-veilederne ble rekruttert gjennom et møte i «ØYA»-regi. Det var ikke alle som på bakgrunn av det de hørte på møtet tenkte at de ønsket å bli ICDP-veiledere:

«Første møte i «Øya» – da frika jeg helt ut. Dette orker jeg ikke være med på, tenkte jeg. Det var så høytsvevende.»

Dersom ICDP foreldreveiledningsprogram skal tilbys enda flere foreldregrupper må det rekrutteres flere ICDP-veiledere. Det er imidlertid litt uenighet rundt hvor mange ICDP-veiledere som trengs. En ønsker ikke å slite ut ICDP-veilederne, samtidig som de mener de bør lede ei foreldregruppe i året for å opprettholde sin kompetanse. Strukturen som legges for ICDP-samlingene må ta hensyn til veiledernes kapasitet og opprettholdelse av kompetanse.

Alle fire veilederne var godt fornøyd med hvordan samlingene hadde blitt gjennomført og hvordan foreldregruppene hadde fungert. Ikke alle hadde vært så positive da de startet opp, og blitt med mest fordi det ikke var andre ICDP-veiledere som hadde mulighet. Etter endte samlinger virket det imidlertid som om alle mente de selv hadde hatt utbytte av det.

«Jeg synes det har vært oppløftende å være igjennom det. All drøfting, refleksjon og deling, det ble så bra. Ei gruppe med 10 – det var tungstartet. Men fader så mye det har gitt. Det tok ikke mange kurskvelder før også vi begynte å glede oss til uka etter.»

GJENNOMFØRING AV PROGRAMMET

Alle veilederne hadde hatt en (eller flere) prøvegrupper å øve seg på før de gjennomførte dette første ordinære ICDP-veiledningsprogrammet. Prøvegruppene hadde gjerne vært mindre enn de ordinære gruppene. Veilederne mente størrelsen på gruppa hadde noe å si for gjennomføringen.

«Første gangen hadde jeg ei lita gruppe, det var vanskelig å få med foreldrene, men denne gangen gikk det bedre. Nå var de 10 stykker som kunne bidra, det var stor forskjell. Og så har vi fått øvd oss litt. Øvelse har mye å si.»

I løpet av den første samlingen ble det etablert noen felles grupperegler der forventninger til deltakerne ble gjennomgått. Det ene var om taushetsplikt. Det de fortalte om seg selv og ungdommene sine skulle ikke snakkes om utenfor gruppa. Det andre handlet om telefonbruk. De

som var avhengige av å ha kontakt med barn eller barnevakter kunne ha den på, men i all hovedsak skulle den ikke brukes. I tillegg ble de enige om å være punktlig slik at de ikke kastet bort hverandres tid.

Det med tidsbruk handlet også om strukturen på samlingene. I løpet av samlingskveldene skulle de gjennom forskjellige tema, og for å komme gjennom alt var veilederne av og til nødt til å avslutte diskusjoner for å komme videre.

«Det å ha tidsbegrensning er bra, fordi man ikke kan snakke seg utover. Vi var klar på at kl 20:00 skal vi slutte, hvor er vi nå, nå må vi gå videre. Funket for å holde på strukturen.»

«Vi kan diskutere oss ut på viddene. Men denne gangen var vi flinkere til å si med omsorg og humor at det er fint at vi diskuterer, men nå må vi tilbake igjen. Vår jobb er å holde oss til tema, og det er det stor forståelse for.»

Men noen nevnte også at de trodde enkelte foreldre kunne tenkt seg å gå dypere inn i noen tema, og at de måtte avslutte gode diskusjoner for å komme gjennom programmet. Av og til opplevde de at foreldrene fortsatte diskusjonene ute på gangen når de var på vei hjem.

Oppbyggingen av ICDP-programmet er i seg selv veldig strukturert med ulike tema. Som oftest gikk det greit å forholde seg til temaene, men av og til gikk de litt over i hverandre.

«Når de har ungdommer, så går temaene mer over i hverandre og henger sammen. Kan oppleves som repetisjon, fordi det henger sammen. Jeg synes det er vanskelig å vite hvor bevisst de skal være på temaene. Vi som veiledere skal jo være bevisste på temaene, men de trenger ikke det.»

Veilederne følte at de av og til fikk litt for lite tid, og at en mulighet kunne vært å komprimere noen tema og bruke mer tid på andre. Samtidig henger temaene i programmet såpass tett sammen og bygger på hverandre, at dersom foreldrene ikke har vært gjennom ICDP tidligere, er det vanskelig å kutte deler av det. Dette med vektning av ulike tema på ulike alderstrinn er imidlertid noe man kan se på i fremtiden dersom foreldre er gjennom foreldreveiledningsprogrammet flere ganger i løpet av barnets oppvekst.

ICDP-veilederne er godt fornøyde med og har stor tro på ICDP som foreldreveiledningsprogram.

«Det er basert på så grundig forskning, det går igjen i det meste av teorier. Rundt kommunikasjon med barn. Det er bare satt i system på en unik måte i forhold til en del andre program som blir mer veiledning ovenfra og ned.»

I tillegg har de hjelpe-/kursmateriell som de kan støtte seg til (for eksempel «Huset»), noe som er nyttig for å få et felles språk og en felles referanseramme å diskutere ut fra. I tillegg har de gjennomført rollespill som har vist seg å fungere godt. Foreldrene fikk ulike instruksjoner (for eksempel skulle en være uinteressert ungdom og den andre en forelder), og fikk kjenne på hvordan det var å bli mast på eller det ubehaget som oppstår når en ikke får kontakt med ungdommen. I tillegg har de hatt et dialogspill som blant annet går på grensesetting med tanke på utetider, alkoholdebut og dataspilling/-bruk. Foreldrene har også fått hjemmeoppgaver som de skulle gjøre til neste samlingskveld. Det kan se ut som om foreldrene ble mer og mer plikt-opplyllende med å gjennomføre disse hjemmeoppgavene utover i ICDP-perioden. Noen av temaene som er tatt opp har vist seg å være litt vanskelige. Veilederne mener dette kommer av at det er vanskelig å sette ord på noe som er så hverdagslig, naturlig og noe de lever i hver dag.

«Det er tilbakemeldingene vi har fått, at temaene er så vanskelige for det er noe de bare gjør.»

For at foreldrene skal få mest mulig utbytte av ICDP-gruppene, er en avhengig av at det er tillitt mellom deltakerne og at de tør å åpne seg for hverandre. Blant annet er gruppereglene de ble enige om den første kvelden med på å etablere denne åpenheten. I tillegg er en avhengig av dynamikken mellom gruppedeltakerne. I den ene gruppa var det tre foreldrepar som deltok. Dette ble sett på som positivt både av foreldrene selv og av veilederne. Foreldreparene kunne være uenige seg imellom, noe som åpnet for diskusjoner om foreldreskap. I tillegg kunne deltakelse fra begge foreldrene føre til at de ble mer "likestilte" i foreldreskapet. I starten opplevde veilederne at noen få foreldre var litt skeptiske til å være åpne den første kvelden, men at dette etter hvert endret seg. For å etablere tillitten mellom deltakerne var veilederne mer forsiktige med å skjære igjennom og avslutte diskusjoner mellom deltakerne i starten av ICDP-programmet enn det de ble etterhvert.

«I starten må de få snakke mer fritt, for å komme i gang. Vi skjærer ikke helt gjennom, bang, men vi kan si at dette kommer vi mer inn på. Vi må holde oss innenfor de temaene vi skal.»

Noen av deltakerne snakker mer enn de andre, men selv de som sier minst åpnet seg etter hvert. Dette blir sett på som naturlig. Selv om foreldrenes aktivitet i gruppa var avgjørende for hvordan gruppa fungerte, var veilederne fra starten av tydelige på at foreldrene selv måtte

velge hvor mye eller lite de ønsket å dele. Det var mange foreldre som kjente hverandre fra før ettersom de hadde hatt unger på samme trinn i mange år. Med tanke på hvilke utfordringer de sto overfor der og da, kan dette ha virket positivt på åpenheten. Samtidig kan man ikke se bort fra at den tidligere historien en har med hverandre eller hverandres unger også kan føre til at noen blir skeptiske til å åpne seg. Dette ble et mindre problem enn forventet.

Veilederne på en av gruppene var opptatt av å ta en runde rundt bordet i starten av hver samling slik at alle kunne komme til orde. Alle mente de hadde opplevd mindre åpenhet i prøvegruppene der det hadde vært færre deltakere, og at gruppedynamikken var bedre i de større gruppene. I løpet av tiltaksperioden hadde veilederne delt opp i mindre diskusjonsgrupper, men de hadde etter hvert erfart at diskusjonene ble bedre når hele gruppa var samlet. De var enige om at 10 deltakere var et ideelt antall for en ICDP-gruppe med to veiledere.

Det er av og til ømtålige tema som tas opp, og det kan derfor være en utfordring at deltakerne kan komme til å dele for mye. Dette har ikke vært noe stort problem, men det har hendt veilederne har gått inn og sagt at dette ikke er forumet til å diskutere akkurat dette, og at de heller kan snakke om det på tomannshånd eller sørge for videre hjelp.

ICDP-veilederne uttrykker at de er fornøyde med hvordan samlingene har gått og synes selv de har hatt utbytte av å være veiledere. På spørsmål om hva som har vært utfordrende er det et par-tre områder som blir nevnt. Det ene er fravær blant foreldre.

«Dersom de går glipp av tre tema, da mister de sammenhengen og totaliteten. (...) Vi kan heller ikke bruke lang tid på å ta det opp igjen. (...) Går du glipp av to kvelder på rad er det egentlig ikke noen vits i å fortsette. De forplikter seg til å møte opp, men man har ingen garantier på at de får det til.»

I tillegg ble det nevnt som en utfordring å finne frem til de gode spørsmålene som gjorde at foreldrene åpnet seg. Det forekom også problemer med å få det tekniske utstyret til å virke, noe som kan gjøre at "flyten" på samlingene ikke blir så god.

UTBYTTE FOR FORELDRENE OG UNGDOMMENE

Veilederne ble spurt om hvilket utbytte de trodde foreldrene satt igjen med etter at de hadde gjennomført ICDP-programmet.

«Jeg tror ikke de tenker på verktøy, men de er mer bevisst rollen sin. "Huset" tror jeg de kommer til å huske, filmsnutter. Skuespill. Men jeg tror ikke de tenker at vi har verktøy, men gjennom innspillene er de mer trygge og tenker mer i hverdagen.»

Det er enighet om at foreldrene kanskje ikke sitter igjen med så mange konkrete verktøy som de kan bruke i samspill med ungdommen sin, men at de har blitt tryggere i forelderrollen. De

er blitt mer bevisste på hvordan det er lurt å kommunisere med ungdommen, hvilken måte de skal si ting på. De har også trent på å være lydhøre overfor ungdommen sin og ikke angripe med en gang. Dette er i samsvar med det utbyttet foreldrene selv mener de sitter igjen med.

Noen foreldre har gitt tilbakemelding til veilederne på at de har ønsket flere verktøy for hvordan de skal opptre. Men selv om foreldrene ikke nødvendigvis tenker på det de har lært som verktøy, er det en del teknikker de har fått høre om og også begynt å prøve ut.

I tillegg har kommunikasjonen med de andre foreldrene gjort at de er blitt tryggere i foreldrerollen og ikke er så engstelige. For eksempel er det et par som har gitt uttrykk for at de er bekymret for at de ikke får ungdommen til å åpne seg for dem. Da har de blitt beroliget fra de andre foreldrene om at dette ikke er uvanlig, og samtidig fått høre erfaringer fra foreldre med eldre barn som har vært gjennom dette tidligere. Veilederne mener foreldrene har vært flinke til å støtte hverandre.

«Det å oppleve at du ikke står alene, at flere har det likt, at det er normalt. De snakket hverandre veldig opp. En mor sa selv hvor trygg hun var nå kontra første barnet.»

Veilederne ble også spurt om hvordan ungdommen kom til å merke at foreldrene deres hadde deltatt i ICDP-programmet. Dette var noe veilederne kviet seg litt for å svare på ettersom de ikke hadde vært i direkte kontakt med ungdommen. Men de trakk frem et punkt de mente foreldrene hadde forbedret seg på, nemlig det å gi ungdommen tid til å avslutte det den holder på med før foreldrene krever oppmerksomheten.

«Men det ble snakk om dette med å forberede, hvordan tilnærmer man seg. Gi ungdommen tid til å fokusere på det du vil ha oppmerksomhet rundt.»

På spørsmål til veilederne om hva som har vært mest positivt for dem i møte med foreldrene, var svaret:

«Engasjementet! Enda bedre enn forventet. Fantastisk og deltakende gruppe.»

4.2.4 ØNSKER VIDERE

Veilederens erfaringer fra denne runden med ICDP foreldreveiledningsprogram har vært overveiende positiv. Veilederne er engasjerte, og har mange ideer for hvordan programmet kan utvikles og bli enda bedre. Noe de også snakket mye om var at dette burde tilbys foreldre med barn i flere aldersgrupper. En kunne for eksempel tilby det i alle overganger. Til foreldre som venter barn, overgang til barnehage og skole og overgang til mellomtrinn i skolen. Målet mente de burde være at alle foreldre hadde gjennomgått programmet minst en gang i løpet av barnas oppvekst.

«Vi kan ikke forutse at alle melder seg på. Men målet burde være at alle i løpet av en barndom skal ha fått tilbudet om å delta i ICDP en gang.»

De er enige om at gruppene bør bestå av foreldre med barn eller ungdommer i samme alder ettersom det er ulike utfordringer foreldrene er opptatt av på de ulike alderstrinnene.

I kommunen er det en stor andel arbeidsinnvandrere. Mens en ikke ønsker å blande aldersgrupper, er veilederne opptatt av at minoritetsspråklige må integreres i de ordinære ICDP-gruppene. På den måten kan en få øye på hva som er likt mellom frøyværingen og arbeidsinnvandreren, og på den måte skape større grad av integrering og forståelse.

«Du får sett likheter og ulikheter. Bakgrunnen vår, hva som former oss, to fra landsbygda i Norge og la oss si Ghana kan være mer like enn en fra Trondheim og en fra Rissa.»

Men veilederne mener det er utfordringer med tanke på rekruttering av foreldre. Her er det særlig tre grupper som det kan være vanskelig å få til å melde seg på. Den ene gruppen er som vi har nevnt, de som ikke snakker norsk. Hvis en ønsker at de skal delta i samme foreldregruppe som norskspråklige krever det spesielle tiltak, som tolk, i tillegg til at kursmateriellet også bør foreligge på flere språk. Den andre gruppen de tenker på er de som kanskje trenger et slikt foreldreveiledningsprogram mest. De som har størst utfordringer i foreldrerollen sin er antageligvis også de som ikke ønsker å dele så mye med andre foreldre av frykt for represalier og lignende. Den tredje gruppen det kan bli vanskelig å få rekruttert er de som arbeider skift/turnus. På Frøya gjelder det en stor andel av foreldregruppen. Som allerede nevnt er det viktig at foreldrene deltar på alle samlingene for å få størst mulig utbytte av det, noe som er vanskelig å forplikte seg til for de som ikke har faste arbeidstider. En når ikke ut til alle foreldre dersom det er grupper som systematisk ikke har mulighet til å delta. Det er ønske fra veilederne om at det blir utarbeidet planer for hvordan disse tre gruppene kan rekrutteres inn i og delta på ICDP-veiledningsprogrammet for å få et representativt utvalg av foreldre.

«Skulle ønske det var mer blandede grupper, det er foreldrerollen som er viktig her. Du er en like dyktig forelder om du er fra Sudan. Å dele historier gjør at vi kommer nærmere hverandre.»

Det er tidligere nevnt at det var heldig dersom begge i et foreldrepar deltok i ICDP-gruppene. Det beste er hvis foreldreparet deltar i den samme foreldregruppa. Men for de med små barn kan det være utfordrende med tanke på barnevakt. En veileder ønsker derfor at det skal åpnes for at en forelder kan delta et halvår, og den andre forelder den neste halvår.

Et par av veilederne nevner også at det kunne vært fint å gjennomføre ICDP rettet mot spesielle grupper, som for foreldre til barn med ADHD. Dette må da være grupper som kjøres parallelt med de ordinære ICDP-gruppene.

Før selve programmet startet var intensjonen at de to veiledningsparene skulle samarbeide tett om programmet. Dette viste seg å være vanskelig å gjennomføre i praksis i og med at de måtte forberede seg innenfor hvert par og at det var vanskelig å sette av mer tid ved siden av fast jobb. De ser allikevel at det kunne vært nyttig at de hadde i hvert fall ett felles møte der de kunne utveksle erfaringer og rådgi hverandre, for eksempel midtveis i ICDP-programmet. Dette er noe som kan formaliseres som en fast aktivitet for veilederne neste gang programmet skal gjennomføres.

Veilederne har fått tilbakemelding på at foreldrene synes det er trist at programmet er over.

«Det sterkeste var da de sa: "Er det slutt nå? Hva skal vi gjøre videre? Vi må ordne oss noen grupper da."»

Det kan være ønskelig at det gis tilbud om at gruppene kan møtes en gang i halvåret eller liknende. For at de skal kunne følge opp hverandre, men veilederne var ikke sikre på om det burde gjøres på initiativ av foreldrene selv, eller om dette var noe som formelt burde være en del av programmet.

5.0 OPPSUMMERING

Gjennom dette forskningsprosjektet har vi evaluert implementeringen av en pilot til ICDP foreldreveiledningsprogram for foreldre til 8. trinnselever i Frøya kommune. Målet for implementeringen var at deltakerne skulle oppleve økt trygghet i foreldrerollen. Evalueringen så etter både suksessfaktorer i gjennomføringen av pilotprosjektet, og også utfordringer og forbedringsområder. I tillegg var det et ønske om å se på foreldrenes opplevde nytteverdi av deltakelse i ICDP gruppene.

Det første som fremstår som vesentlig i oppstarten av ICDP er å planlegge en god rekrutteringsprosess. For å sikre en vellykket implementering av et tiltak, er man avhengig av å nå ut til aktuelle deltakere og skape interesse for tiltaket. I dette tilfellet handlet dette om å “selge inn” ICDP som et virkningsfullt og nyttig tiltak, for å oppmuntre foreldrene til deltakelse. Evalueringen av prosjektet avdekket at deltakerne hadde svært lite kunnskap om ICDP i forkant av samlingene, og noen hadde inntrykk av at de gjennom deltakelse skulle lære å bli gode foreldre. Dette understreker viktigheten av å ha en tydelig og ryddig rekruttering av deltakere, hvor man jobber med å konkretisere hva ICDP er, hva essensen i tiltaket er og hvordan den enkelte kan nyttiggjøre seg av deltakelsen. Det er vesentlig at man i rekrutteringen tydeliggjør hvordan tiltaket er relevant for den enkelte forelder og dens familie, og hvilke fordeler deltakelsen vil ha.

Det andre viktige momentet som ble trukket frem av deltakerne omhandler oppstarten av ICDP-gruppene. Etablering av gruppen som enhet, med grunnleggende tillit til hverandre fremstår svært viktig for å sikre god gruppedynamikk, noe som vil være avgjørende for utbyttet deltakerne vil ha av gruppene. Foreldrene nevnte flere suksessfaktorer for å etablere god gruppedynamikk tidlig i prosessen: å bli enige om grupperegler, ha en avtale om taushetsplikt, samt at ICDP-veilederne fordelte pratetid og sørget for å inkludere alle, fremsto som vesentlig for å etablere trygghet, tillit, respekt og åpenhet i gruppen i oppstartsfasen. Denne tryggheten legger grunnlaget for det videre arbeidet i gruppene, ettersom erfaringsdeling er essensen i samlingene. Etableringen av trygghet i gruppen blir også nevnt som en suksessfaktor av ICDP-veilederne.

Strukturelt var foreldrene og veilederne enige i at et gruppeantall på rundt 10 deltakere var passe størrelse. Også hyppigheten på samlingene, med ei samling i uka, ble sett på som optimalt, da en lengre pause mellom samlingene ble antatt å ødelegge for kontinuiteten i arbeidet. Veilederne mente også at tidsbegrensningen på 2 timer per samling var viktig, da det bidro til å holde på strukturen under samlingene. De trekker også frem hjelpe- og kursmaterialet som nyttig, som for eksempel «Huset», da dette gir et felles språk og en felles referanseramme for deltakerne.

Med tanke på den praktiske gjennomføringen, mente deltakerne at en av suksessfaktorene var at samlingene ikke var preget av for mye undervisning. Å ha variasjon i aktiviteter, gjennom å bruke en blanding av teori, diskusjon og drøftinger, gruppeoppgaver, filmer og hjemmeoppgaver gjorde at alle ble aktivisert og engasjert. Hjemmeoppgavene som omhandlet observasjon av egen rolle som foreldre ble også trukket frem som veldig lærerikt, og også diskusjonene de hadde i etterkant av hjemmeoppgavene. ICDP-veilederne var enige i at variasjonen på samlingene var effektiv i forhold til å engasjere alle deltakerne.

Det som imidlertid fremsto som den viktigste gevinsten for deltakerne, var erfaringsdelingen de fikk med andre foreldre gjennom ICDP-samlingene. Det å prate sammen, møte andre foreldre og at alle delte ærlig om sin hverdag, sine utfordringer og suksesser, gjorde at foreldrene kjente på et fellesskap. Det var viktig for dem å få bekreftet at de gjør ting riktig og at de ikke er alene om sine utfordringer i hverdagen. At alle aktivt brukte eksempler fra egen hverdag gjorde at de fikk relatert alle ICDP-temaene til kjente situasjoner. Veiledernes deltakelse i form av å dele egne erfaringer, både suksesser og “nederlag”, ble også trukket frem som en viktig del av arbeidet i gruppa. Det at veilederne ikke hadde en “ovenfra-og-ned-holdning” bidro positivt til gruppedynamikken. I tillegg ble det å få praktiske tips/råd/verktøy om hvordan man kan håndtere utfordrede situasjoner i hverdagen trukket frem som spesielt nyttig.

Gjennom evalueringen kom også deltakerne med forslag til noen forbedringsområder. Blant annet syntes de ikke at hjemmeoppgaver hvor de skulle iscenesette en situasjon var særlig vellykket. Dette førte til unaturlige situasjoner, hvor det hele fremsto som skuespill. Å øve på å håndtere iscenesatte situasjoner mente de kunne forbeholdes samlingene. Et annet forbedringspotensial som ble nevnt var fleksibilitet på samlingene. Flere av foreldrene syntes de fikk for lite tid til å diskutere enkelte av de temaene som opptok dem mest. De foreslo at man kunne kutte ned på temaene som var tilpasset mindre barn, og heller bruke mer tid på å diskutere de temaene som var mest aktuelle for ungdommer. Denne utfordringen støttes av ICDP-veilederne. Et annet forbedringsområde som ble nevnt fra både deltakerne og veilederne var å få rekruttert flere ikke-etnisk norske foreldre, flere par, samt legge til rette for deltakelse for de som jobber turnus. I tillegg kunne det være vanskelig å nå ut til de som kanskje har de største utfordringene i samspill med sine barn. For å løse disse utfordringene mente deltakerne det var viktig å jobbe med å ufarliggjøre deltakelse i slike grupper. Foreldrene hadde også et ønske om flere konkrete tips/verktøy til hvordan de kan håndtere utfordrende situasjoner de står i med ungdommene sine i hverdagen.

I tillegg til de nevnte forbedringsområdene, hadde ICDP-veilederne noen tanker rundt neste gangs gjennomføring. Det ene var viktigheten av å ha en rolleavklaring ved oppstart av gruppene. Å tydeliggjøre at de ikke innehar sine profesjonelle roller i ICDP-gruppen var viktig, slik at deltakerne visste at de kun var ICDP-veiledere på samlingene. En slik rolleavklaring vil være viktig når man jobber i en liten kommune, da man vil møte veilederne også i kraft av sine vanlige stillinger i kommunen, enten som lærer, Nav-ansatt, barnehagemedarbeider, ansatt i barnevernet eller liknende. Det andre veilederne nevnte var å ha oppsatte møtepunkt mellom veilederparene underveis i gjennomføringsperioden dersom flere grupper kjøres parallelt. Den tredje utfordringen som kan bedres, er fravær blant deltakerne – det er svært viktig å poengtere viktigheten av å møte opp, og kanskje avklare tid og sted for samlingene i forkant av påmelding. Dette vil forhåpentligvis gi større forpliktelse til oppmøte. Et fjerde innspill var å forberede gode spørsmål for å få foreldrene til å åpne seg på forhånd. Til slutt nevnte de at det var utfordrende dersom det tekniske utstyret ikke fungerte, og at det vil være fordelaktig å ha dette klart før hver samling.

5.1 ANBEFALINGER

Med bakgrunn i funnene som er gjort gjennom evalueringen av ICDP foreldreveiledningsprogram, vil vi avslutningsvis komme med noen anbefalinger til videre implementering av ICDP i Frøya kommune.

Rekruttering og tilrettelegging for deltakelse

- Planlegg rekrutteringsarbeidet.
Det må sikres at man får formidlet formålet med ICDP godt. Det vil være viktig å ufarliggjøre deltakelse, samt tydeliggjøre hvordan en eventuell deltakelse vil være av nytte og betydning for den enkelte. Det vil også være viktig å påpeke at samlingene er basert på erfaringsdeling, samt deling av nyttige verktøy til bruk når man står i utfordrende situasjoner med sine barn/ungdommer.
- Legg strukturerte planer for rekruttering av alle foreldre på Frøya.
Spesielt viktig vil det være å sikre deltakelse fra foreldre med store utfordringer i hjemmet, foreldre med ikke-etnisk norsk bakgrunn, eneforsørgere, turnusarbeidere, par og menn. Eksempler på tilretteleggingstiltak vil være bred rekruttering som ufarliggjør deltakelse, aktivitetstilbud til barna/ungdommene samtidig som samlingene gjennomføres, ICDP-materiell på ulike språk og tilgang til tolk.
- Gjør det enkelt for folk å delta.
Informere potensielle deltakere om hvordan man tenker å legge til rette for deltakelse. Opplys om tid og sted for samlingene, gi informasjon om tilbud til barna/ungdommene, vær åpen for forslag som kan lette deltakelse for foreldrene.

Opstart av gruppene

- Bruk tid på å skape et trygt gruppeklima.
Trygghet i gruppen er essensielt for å sikre erfaringsdeling. Verktøy i dette arbeidet kan være å lage gruppe regler, inngå avtale om taushetsplikt (gjærne skriftlig) og fordeling av pratetid.
- Forventninger til oppmøte på samlingene bør tydeliggjøres tidlig.
- Anbefalt gruppestørrelse: 10 deltakere.
- Veilederne bør forberede noen gode spørsmål/verktøy de kan bruke for å få alle deltakerne til å delta aktivt i gruppene.

Variasjon på samlingene

- Varier aktivitetene på samlingene.
Bruk både undervisning, teori, gruppeoppgaver, skuespill, film og hjemmeoppgaver som metoder – det skaper engasjement!
- Legg til rette for erfaringsdeling så ofte som mulig.
- Hjemmeoppgavene bør ha fokus på observasjon av egen atferd og samspill med barnet/ungdommen, ikke iscenesatte situasjoner.
- Gi deltakerne konkrete tips/verktøy som de kan bruke når de står i utfordrende situasjoner i hverdagen.

Fleksibilitet i gjennomføring av samlingene

- Mer fleksibilitet i tidsbruk.
Det anbefales mer fleksibilitet i forhold til hvor lang tid man bruker på hvert tema. Tenk alderstilpasning. Det bør lages en oversikt over hvilke av temaene som er mest aktuelle i de ulike alderstrinnene, for eksempel for ungdomsskoleforeldre er det hensiktsmessig å bruke mest tid på «toppetasjen» som er beskrevet gjennom «Huset» (se Figur 3).

Andre anbefalinger

- Arranger en oppfriskningssamling.
Dette kan gjøres noen måneder etter endt tiltak, så gruppen får møttes og delt erfaringer fra hverdagen etter at samlingene er over.
- Hold på aldersbestemte grupper.
Når deltakerne har barn/ungdommer i samme alder legges et godt grunnlag for gode diskusjoner og erfaringsdeling fordi man ofte står i de samme utfordringene.
- Tilby ICDP i alle overganger.
Det anbefales at ICDP inngår i daglig drift i barne- og familierettede enheter i Frøya kommune, hvor man kan tilby deltakelse til førstegangsførelse, når barnet begynner i barnehage, 1. trinn, 5. trinn og 8. trinn. Dette vil gi foreldre en unik mulighet til samhandling med andre foreldre, gi trygghet i rollen som foreldre, og mye god erfaringsdeling om de utfordringer man står i under disse overgangene. I tillegg kan man gjøre flere alderstilpasninger i de ulike gruppene, ettersom mange kanskje kjenner til ICDP fra tidligere når de kommer til 5. trinn og 8. trinn, og man kan fokusere mer på regulering i denne perioden. Det er også ønskelig at de som arbeider med barn og familier på Frøya har kjennskap til ICDP.
- Vurder muligheten til ICDP for enkeltgrupper.
Kan man tilby tilpasset ICDP til foreldre med barn med ulike utfordringer? Dette kan være barn med ulike diagnoser, som for eksempel ADHD, barn med funksjonsnedsettelser eller andre ekstra behov. En samtalegruppe for foreldre som kanskje møter litt andre utfordringer enn majoriteten kan være av stor betydning for disse foreldrene.
- Se på muligheten til å arrangere flere samlinger med ulike tema jevnt over hele skoleåret for foreldre i ulike årskull, for eksempel på foreldremøter el.l. Arrangere tema- kvelder. Dette kan også være en del av rekrutteringsprosessen.
- Vurder muligheten til å bruke komponenter fra ICDP og bygg opp en «ØYA»-modell, hvor man har litt mer aldersspesifikke fokusområder. Dersom man har en egen modell man benytter seg av, kan de gi mer rom for å følge deltakernes initiativ.
- Fagoppdatering.
Det anbefales at det lages en implementeringsplan for hvordan man skal holde ved like og øke kompetansen til ICDP-veilederne. Det anbefales at én ressursperson i kommunen har ansvar for oppfølging i dette arbeidet. Implementeringsplanen bør også gi noen føringer ift hvordan man skal opprettholde kompetansen i kommunen i form av opplæring av nytilsatte etc.
- Flere ICDP-veiledere.
Utdann noen flere ICDP-veiledere, men sikre at alle får kjørt minimum 1 gruppe i året.

6.0 VEIEN VIDERE

Skrevet av prosjektleder for ØYA-prosjektet, Ingrid Kristiansen

ØYA-prosjektet er en langsiktig og bred satsing for Frøya kommune. Siden starten i 2017, hvor søknad om deltakelse i «Program for folkehelsearbeid i kommunene» ble sendt, og til vi i dag skriver 2020 – har prosjektet vært i stadig utvikling og fremstår i dag med enda flere element og delprosjekt enn i oppstarten. Dette tror vi er en suksessfaktor i folkehelsearbeidet, da satsning på flere plan i en gitt utfordring, vil konsolidere et bedre og bredere eierskap, og sannsynligvis gi et bedre effektresultat for barn og unge i Frøya kommune.

For nettopp å legge til rette for best mulig implementering og for å sikre tilpasning til lokale utfordringer for delprosjektet ICDP og foreldreveiledning, ble det som tidligere nevnt, bestemt at man ønsket en pilotundersøkelse på 8.trinnsforeldre. Når evalueringsrapporten av denne pilotundersøkelsen nå foreligger, gir det oss uvurderlig informasjon som vi tar med oss på veien videre. Arbeidsgruppen for ICDP vil i det videre arbeidet være en nøkkel til at vi lykkes med implementeringen av ICDP i Frøya kommune. Gruppen består av alle utdannede ICDP-veiledere i kommunen. Lederen er også ICDP-koordinator og bindeledd mellom veileder lokalt og BUFdir/BUFetat. Arbeidsgruppen skal i det videre arbeidet legge premissene for det videre arbeidet med ICDP i Frøya kommune. Flere aktuelle spørsmål må avklares. Avlønning, integrering av satsningen i alle enheter, hvor ofte skal foreldre få tilbud, rekrutteringsstrategi, utdanning av flere ICDP-veiledere; behov og vedlikeholdelse av kompetanse, sikre tilrettelegging for deltakelse o.l.

Essensielt i det videre arbeidet blir også interaksjon mellom delprosjektets arbeidsgruppe og politikere som setter premissene for arbeidet med barn og unge, og ansatte i virksomheter. Dette er viktig for å sikre et godt eierskap og vilje til å legge til rette for at ICDP blir en del av virksomhetenes rammer og handlingsplaner. Dette må både styringsgruppen for ØYA, prosjektleder og prosjektmedarbeider bidra til. Videre vil det også være viktig å utarbeide en god kommunikasjonsplan og tiltaksplan for rekruttering inn til foreldresamlinger, slik at vi i størst mulig grad sikrer at tilbud om ICDP er kjent for befolkningen, og at dette blir et tilbud flest mulig har lyst til å ta del i.

Avslutningsvis

Begrunnelsen for å velge ICDP som verktøy for å styrke foreldre-/voksenrollen er en tanke om at man gjennom å legge til rette for arenaer hvor foreldre og voksne kan dele erfaringer, kan bidra til at det bygges gode nettverk. Gjennom gode nettverk hvor erfaringsdeling og refleksjoner er i fokus, kan man skape trygge voksne for alle barn og unge i Frøya kommune. I tillegg er det en tanke at grupper som retter seg mot hele befolkningen, og ikke bare risikogrupper, kan bidra til kulturutveksling og mer inkludering for Frøyas innbyggere.

Denne evalueringsrapporten gir oss et godt insitamant på at vi er på riktig vei i forhold til satsningen på ICDP i folkehelsearbeidet, og de nylig nevnte momenter. Rapporten gir oss også konkrete tips i det videre arbeidet basert på de erfaringer både foreldre og veiledere har gjort seg i denne piloten.

Vi takker våre samarbeidspartnere, Regionalt kunnskapssenter for barn og unge – Psykisk helse og barnevern (RKBU Midt-Norge) og NTNU Samfunnsforskning, samt Trøndelag fylkeskommune og Oppdal kommune for samarbeidet så langt, og ser frem til veien videre for prosjektet. Og sist, men ikke minst, ønsker prosjektledelsen å rette en stor takk til våre dyktige ICDP-veiledere og engasjerte foreldredeltakere, for at dere har bidratt til at vi kunne gjennomføre piloten!

LITTERATUR

Barne- og likestillingsdepartementet. (2018). Trygge foreldre – trygge barn. Regjeringens strategi for foreldrestøtte (2018-2021). Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/23fff4c08d0440ca84543ff74786c6a0/bld_foreldrestotte_strategi_21juni18.pdf

Helsedirektoratet. (2019, 12. april). Program for folkehelsearbeid i kommunene. Hentet fra <https://www.helsedirektoratet.no/tema/folkehelsearbeid-i-kommunen/program-for-folkehelsearbeid-i-kommunene#bakgrunn-for-programmet>

ICDP Norge. (2019¹). Bakgrunn og historie. Hentet fra <https://www.icdp.no/bakgrunn-og-historie/>

ICDP Norge. (2019²). Mål for ICDP. Hentet fra <https://www.icdp.no/mal-for-icdp/>

ICDP Norge. (2019³). ICDP huset. Hentet fra <https://www.icdp.no/icdp-huset-2/>

Folkehelseinstituttet. (2019, 16. januar). Om ICDP-studien. Hentet fra <https://www.fhi.no/studier/icdp/om-icdp-studien/>

Levin, Morten og Roger Klev (2002): *Forandring som praksis. Læring og utvikling i organisasjoner*. Bergen: Fagbokforlaget.

Tjora, Aksel (2018). *Viten skapt. Kvalitativ analyse og teoriutvikling*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Trøndelag fylkeskommune (2019, 02. oktober). Trøndelagsmodellen for folkehelsearbeid i ny drakt. Hentet fra <https://www.trondelagfylke.no/vare-tjenester/folkehelse-idrett-frivillighet/folkehelse/programmet/nyheter/trondelagsmodellen-for-folkehelsearbeid-i-ny-drakt/>

Ungsinn (2017, 14. desember). ICDP (2. utg.). Hentet fra https://ungsinn.no/post_tiltak_arkiv/icdp-2-utg/

VEDLEGG

- Vedlegg 1 Informasjonsskriv til foreldre
- Vedlegg 2 Samtykkeerklæring
- Vedlegg 3 Guide til fokusgruppeintervju med foreldre
- Vedlegg 4 Guide til fokusgruppeintervju med ICDP-veiledere
- Vedlegg 5 Godkjenning fra NSD

Vedlegg 1

ØYA
Det trengs ei hel øy
for å oppdra et barn!

FRØYA KOMMUNE
Kraft og mangfold

Vil du delta i forskningsprosjekt om Frøya kommunes folkehelseprosjekt - ØYA-prosjektet?

«Det trengs ei hel øy for å oppdra et barn»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan foreldreveiledning med en metode som heter ICDP, kan gjennomføres på en best mulig måte. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

ØYA - det trengs ei hel øy for å oppdra et barn, er Frøya kommunes store folkehelsesatsing 2017-2023. ØYA-prosjektet er en kommunal satsing som mottar økonomisk støtte fra Helsedirektoratet, Trøndelag fylkeskommune og Folkehelseinstituttet. Tiltakene som utvikles skal bedre barn og unges psykiske helse, samt fremme rusforebyggende tiltak. Tiltakene og folkehelsearbeidet vil i prosjektperioden bli forsket på av en forskningsgruppe satt sammen av flere forskningsinstitusjoner i Trøndelag: RKBU Midt-Norge, KoRus, NTNU Senter for helsefremmende forskning, NTNU Samfunnsforskning Trøndelag, Universitetet Nord og Forskning og Utvikling.

Frøya kommune har fått ca. to millioner i midler gjennom Program for folkehelsearbeid i Trøndelag. Med tilsvarende ressurstilgang fra kommunen, har vi nå nærmere 4 millioner til dette prosjektet som vi anser som det største folkehelseprosjektet Frøya kommune noen gang har vært med på.

Tiltaket som er utarbeidet er tett knyttet til de hovedfokusområder man mener kan ha betydning for utfordringsbildet kunnskapsgrunnlaget viser; lav debutalder rus, økende ensomhet og symptomer på depresjon blant barn og unge. I lys av dette ønsker vi å satse på to fokusområder – foreldrerollen og livsmestring. Vi tror at en tydelig og trygg voksen, og voksne som er gode rollemodeller, gir trygge og robuste barn. Ett av flere verktøy vi ønsker å bruke heter ICDP – International Child Development Programme. ICDP er et foreldreveiledningsprogram som legger vekt på relasjoner og relasjonsbygging – nettopp hvordan vi forstår, forholder oss til, og er mot hverandre.

ØYA er en bred og tverrfaglig satsning, som involverer alle offentlige tjenester, spesielt oppvekstsektoren. Alle offentlig ansatte som arbeider med barn og unge vil lære om ICDP som verktøy, for å kunne bruke dette i sitt daglige virke. I tillegg vil alle foreldre få tilbud om ICDP-kurs, samt at tankesettet om viktigheten av relasjoner og samspill også skal spres til lag/organisasjoner, næringsliv og resten av lokalsamfunnet.

Gjennom å legge til rette for arenaer der foreldre og voksne kan dele erfaringer, håper man også på at det bygges gode nettverk og rammer for alle barn og unge i Frøya kommune. I tillegg bidrar dette til kulturutveksling og bedre inkludering for Frøyas innbyggere.

Du kan lese mer om ØYA som prosjekt her: <http://handling.forebygging.no/folkehelsearbeid/>

ICDP, International Child Development Programme, er et norskutviklet foreldreveilednings-verktøy basert på samspill og relasjonskompetanse.

Her kan du lese mer om ICDP som foreldreveiledning: <https://www.icdp.no/hva-er-icdp/>

ICDP engelsk: http://bestill.buudir.no/userfiles/products/45/8_tema_Engelsk_DIGITAL_enkelt sider.pdf

ICDP russisk: http://bestill.buudir.no/userfiles/products/51/8_tema_russisk_DIGITAL_enkelt sider.pdf

ICDP polsk: http://bestill.buudir.no/userfiles/products/50/8_tema_polsk_DIGITAL_enkeltsider.pdf

Formålet med dette forskningsprosjektet er å evaluere hvordan ICDP har fungert. Dette for å kunne justere og forbedre arbeidet med foreldrestøtte i Frøya etter at det første ICDP-kurset er gjennomført. I tillegg vil den nevnte forskningsgruppa som er tilknyttet Program for folkehelse i Trøndelag få tilgang til anonymiserte data. Resultater vil kunne bli presentert og publisert i anonymisert form.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Frøya kommune er ansvarlig for ØYA-prosjektet. Prosjektleder for prosjektet er Ingrid Kristiansen. Forskingen i piloten gjennomføres i samarbeid med regionalt kunnskapssenter for barn og unge- psykisk helse og barnevern (RKBU Midt-Norge) ved NTNU, NTNU Samfunnsforskning og Senter for helsefremmende forskning ved NTNU. Prosjektansvarlige for evalueringen av ICDP er stipendiat Marianne Tevik Singstad ved RKBU Midt-Norge og forsker Gudveig Gjørund ved NTNU Samfunnsforskning.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du som er forelder/foresatt for et barn født i 2006, får nå tilbud om å komme først med i foreldregruppene som starter høsten 2019. For å rigge hovedprosjektet best mulig, og mest mulig tilpasset foreldre, vil det bli gjort en forsknings-pilot på dere som nå ønsker å delta i foreldregruppen for 8.trinn.

Det som kommer frem i denne piloten vil hjelpe oss til å tilpasse rammene for hvordan vi skal gjennomføre foreldreveiledningen ICDP på resterende foreldre og voksne i Frøya kommune.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i forskningspiloten vil du i forkant av oppstart av veiledningsgruppene i ICDP motta et spørreskjema hvor du kort (½ side) skriver ned dine forventninger til deltakelse i foreldregruppene. Hva forventer du av innhold og prosess? Tilbakemeldingen du gir vil være anonym, så dine svar vil ikke kunne spores tilbake til deg. Denne tilbakemeldingen vil være viktig for å se om vi klarer å møte forventningene som dere som deltakere har til programmet, for å kunne gi et best mulig tilpasset tilbud til senere foreldregrupper.

Etter at du har gjennomført foreldregruppen vil du igjen bli bedt om å svare på det samme korte spørreskjemaet (1/2 side). I tillegg inviteres du til fokusgruppeintervju. Et fokusgruppeintervju er et strukturert gruppeintervju med seks til ti deltakere, som vil ledes av forskere fra NTNU. Intervjuene vil ha en uformell form, hvor målet er å ha en samtale i foreldregruppen og hvordan denne har fungert. Deltakerne i fokusgruppen vil i stor grad styre samtalen inn på de temaene som er viktig for dem, og målet er å få frem flest mulig meninger. I intervjuene ønsker vi å høre hva du synes om tiltaket ICDP, forbedringsområder, og hvordan tiltaket har klart å møte deres forventninger før oppstart. Det vil bli gjort lydopptak av intervjuet, og alt av datamateriale (lydopptak og spørreskjema) anonymiseres. Hver deltaker får et nummer, og i alle notater fra intervjuet (samt i transkribering av hele intervjuet) vil du kun bli nevnt ved nummer. Etter at intervjuet er transkribert, vil lydopptaket bli slettet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Opplysningene vi får tilgang til gjennom prosjektet vil oppbevares på en maskinvarer tilhørende behandlingsansvarlig institusjon og vil lagres bak passordbeskyttelse. Dataene vi lagrer vil oppbevares adskilt fra personopplysningene vi får gjennom samtykkeerklæringene. I tillegg vil du som deltaker få tildelt et deltakernummer som vil benyttes under datainnsamling med lydopptak, slik at ingen direkte personopplysninger blir lagret på opptaket. Alle opplysninger vil være anonymisert, og lydopptaket vil slettes ved prosjektslutt. Under prosjektperioden vil dataene være tilgjengelige for rapportskrivning og forskningsformål for prosjektgruppen samt forskergruppen ved NTNU og Program for folkehelsearbeid.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes våren 2023, og da vil alle lydopptak slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Frøya kommune og RKBU/NTNU Senter for helsefremmende forskning har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Frøya kommune ved Ingrid Kristiansen, mail ingrid.kristiansen@froya.kommune.no.
- Vårt personvernombud: Lars Christian Larsen, mail lars.christian.larsen@froya.kommune.no
- RKBU Midt-Norge ved Marianne Tevik Singstad, mail marianne.t.singstad@ntnu.no
- NTNU Samfunnsforskning ved Gudveig Gjøsund, mail gudveig.gjosund@ntnu.no
- Personvernombud ved NTNU: Thomas Helgesen, mail thomas.helgesen@ntnu.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Ingrid Kristiansen
Prosjektansvarlig

Vedlegg 2

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Det trengs ei hel øy for å oppdra et barn*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i å fylle et spørreskjema før oppstart av foreldregruppe
- å delta i fokusgruppeintervju i etterkant av avsluttet foreldregruppe

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 2023.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3

Fokusgruppeintervju foreldre

Mål: økt trygghet i foreldrerollen

Prosess – om kursopplegget

- Optimalisering av kurset – hva skal til? Forbedringsområder?
 - Rekrutteringen?
 - Gruppedynamikken?
 - Sikre trygghet i gruppa?
 - Tidsintervall på samlingene?
 - Hjemmeoppgavene?
 - Fungerer programmet på ungdommer? Hvilke tilpasninger kan gjøres for at det skal passe ulike aldre?

Resultat – foreldrenes opplevelse

- Selvtillit i foreldrerollen
- Bedre forståelse av barnet
- Kommunikasjon med barnet
- Anerkjennelse av barnet
- Anerkjennelse av seg selv som forelder
- Kontakt med barnet
- Tolkning av barnet og dets behov
- Nettverk for å diskutere vanskelige dilemmaer/situasjoner med

Effekt – opplevd påvirkning på barnet

- Atferd
- Kommunikasjon
- Trivsel
- Humør

Forslag til endringer/forbedringer + annet

Vedlegg 4

Fokusgruppeintervju ICDP-veiledere

Føler ICDP-veilederne at deltakerne har nådd målsettingen om økt opplevd trygghet i foreldrerollen for deltakerne?

Prosess – om kursopplegget

- Optimalisering av kurset – hva skal til? Forbedringsområder?
- Hvilken opplæring følger med ICDP-utdanningen ut over faglig innhold på kurskveldene? Gruppedynamikk etc?
- Har dere gjort dere noen tanker om det er noen tema dere skulle ønske dere hadde fått mer kursing/opplæring i? (for eksempel gruppedynamikk, hvordan håndtere stille deltakere eller deltakere som tar for stor plass).
- Rekrutteringen?
- Gruppedynamikken?
- Trygghet i gruppa?
- Tidsintervall på samlingene?
- Hjemmeoppgavene?
- Fungerer programmet på ungdommer? Hvilke tilpasninger kan gjøres for at det skal passe ulike aldre?

Resultat – foreldrenes opplevelse

- Selvtillit i foreldrerollen
- Bedre forståelse av barnet
- Kommunikasjon med barnet
- Anerkjennelse av barnet
- Anerkjennelse av seg selv som forelder
- Kontakt med barnet
- Tolkning av barnet og dets behov
- Nettverk for å diskutere vanskelige dilemmaer/situasjoner med

Effekt – opplevd påvirkning på barnet

- Har det kommet noen tilbakemeldinger på dette fra foreldrene ilt kursperioden?

Andre kommentarer/forbedringsområder/erfaringer som vil deles?

Plan for å samle erfaringer underveis og til slutt – hvordan ta med seg dette videre for justering av kursopplegg senere?

Vedlegg 5

NSD Personvern

02.10.2019 14:30

Det innsendte meldeskjemaet med referansekode [REDACTED] er nå vurdert av NSD. Følgende vurdering er gitt: Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 02.10.2019, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: [nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html](https://www.nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html) Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.05.2023.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: - lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfylder lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfylder kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32). NTNU Samfunnsforskning AS er felles behandlingsansvarlig institusjon. NSD legger til grunn at behandlingen oppfylder kravene til felles behandlingsansvar, jf. personvernforordningen art. 26. For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp underveis (hvert annet år) og ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet/ pågår i tråd med den behandlingen som er dokumentert. Lykke til med prosjektet! Kontaktperson hos NSD: [REDACTED] Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Regionalt kunnskapssenter
for barn og unge
- Psykisk helse og barnevern

Samfunnsforskning

FRØYA KOMMUNE
Kraft og mangfold

Trøndelag
fylkeskommune

ISBN 978-82-93343-30-1 (Trykt utgave)

ISBN 978-82-93343-31-8 (WEB)

Postadresse: NTNU, Fakultet for medisin og helse vitenskap
Institutt for psykisk helse
Regionalt kunnskapssenter for barn og unge – Psykisk helse og barnevern (RKBU Midt-Norge)
Pb 8905, MTFS, 7491 Trondheim
Besøksadresse: Klostergata 46
Telefon: 73 55 15 00

E-post: kontakt@rkbu.ntnu.no
Nettside: www.ntnu.no/rkbu